

FIDES JOBI
De
CHRISTO, RE-
DEMPTORE VIVO, ET
MORTUOS IN VITAM REVOCANTE,
C. 19. v. 25. & seqq. descripta.

De qua,
Annunte Altissimo,
In inclyta VVitt. Academia,
SUB PRÆSIDIO
BALTHASARIS MEISNERI
S S. Theolog. D. & Profes. Publ.

RESPONDENTE
M. SALOMONE LENZIO

In auditorio Majori disputabitur 19. Januarij,
horis à 7. matutinis.

VVITTEBERGÆ,
Typis Iohannis Gormanni

M. DC. XVI.

EIDES JORA

CHRISTO. R. E.
DEMPHORE VING ET
MORTUOS IN VITAM REVOVANTE.

Augusto Viliimo

In insula Viti Academia

sub Praesidio

GALTHEASARS MISNERI

ss. Theolog. D. & Prof. Publ.

RESPONDENTE

M. SALOMONE LENZIO

In insula Viti Academia
die 7. Martii

PRINTIBUS

Typis Johannis Gormanii

M. DC. LXXI

De
SOLATIO IOBI,
Cap. 19, v. 25 feqq.
Scio, quòd Redemptor meus
vivit, &c.

THESIS I.

Ullum efficacius solatium mortis
tempore haberi potest, quàm spes futura resurre-
ctionis. Si enim restituentur omnia, facilis erit
temporalis iactura. Si nunc corpus nostrum
ψυχικόν affligitur morbis; tandem finis erit,
cùm resurget πνευματικόν, ubi planctus in plau-
sum, dolor omnis in jubilum commutabitur.

II.

Hoc considerans Beatus JOBUS, cùm in summis angustiis
esset constitutus, & ab amicis desertus, animum tandem sumisit, &
recordatione lætæ resurrectionis semetipsum sustentavit, quan-
do C. 19. v. 25. in hæc verba erupit: Scio, quòd Redemptor meus vivit,
&c. Quem textum hæctenus Ecclesia unanimi consensu de resu-
scitatione corporum, & secururâ in cælis lætitiâ exposuit, ideoq;
omnibus afflictis diligenter inculcavit, ut testimonium fidei, ful-
crum spei, & nucleum omnis solarij.

III.

Reperiuntur autem, qui nunc eum vocare in dubium ausint. Nova ver-
contententes. JOBUM verba facere non de resurrectione corporis, sed de
restitutione sanitatis; non de gloria sempiterna in cælis, sed de felicitate tem-
porali in terris, fore nimirum, ut licet nunc affligatur; DEVS tamen ultimo
vitæ tempore non modo firmam corporis valetudinem, sed in super plura bona
& majorem gloriam, quàm habuerit unquam, sibi restitutus. Esse igitur
vaticinium de futura prosperitate, cujus complementum describa-
tur cap. ult. v. 12.

A 2

IV. Hanc

IV.

Hanc interpretationem urget imprimis Georgius Eniedinus, Neo Atrianus, sequens hac in parte quosdam Rabbinos Iudeorum, à quibus & Mercerus in suis Commentationibus videtur deceptus. Quin & olim quidam Eugubinus textum hunc suspectum reddere voluit, notante Pinedà in cap. 19. Jobi. v. 25. p. 100. a. num. 12. Ut autem de sententià Eniedini magis constet, verba ejus & argumenta initio adscribemus omnia, quibus hunc textum vocare voluit in dubium. Leguntur illa in Explicatione locorum Veteris ac Novi Testamenti, p. 51. & seqq. Tres, ait, præcipuè circumferuntur hujus loci interpretatione:

Eniedini opinio de sensu verborum Jobi. Nam primò quidam vulgatum interpretem secuti, Iobum in istis verbis, de futurâ mortuorum resurrectione loqui adfirmant, qui in hac afflictione sua, eo se consoletur, quod etiamsi nunc morbis & doloribus consumtus, in pulverem sit redigendus, certò tamè sibi persuadeat fore, ut eodè corpore resumpto, vivificatus tandè resurgat, & felicitate eternâ, quæ in visione Dei cõsistit, perfruatur.

2. Sed hanc interpretationem doctissimi quig, duobus præcipuè argumentis oppugnant. Primò, quòd si hic locus de resurrectione mortuorum ageret, Hebræi, qui eque ut Christiani resurrectione credunt & consentientur, hoc annotâssent, & sic interpretati verba Jobi fuissent. Sed cum nemo Rabinorum sic de eo sit locutus, argumento esse potest, alium esse verborum sensum. Deinde

3. Grammaticam quoq, ipsam, interpretationem vulgatam resellere dicunt. Alij ergo, Iobum his verbis suam sanitatem & valetudinis prosperæ restitutionem sperare & polliceri affirmant. Quam interpretationem Ochinus lib. I. Dial. 2. sic expressit: Scio eum, qui injuria vestra in me verba vindicaturus est, & vivere, & semper victurum esse, suâq, virtute me, qui nunc monstri instar pelle exutus sum, denuò vestiturum. esse pelle meâ, ita ut sanus, qualis antè fui, iterum evadam. Atq; ita demum solus ego, qui tot misérias expertus sum, DEI bonitatem singularem experiar. Hac ille.

Quæ interpretatio confirmari ex postremo hujus libri capite potest. Nam ibi scribitur, IOBVM in novissimis à DEO, & pristina sanitati esse restitutum. & feliciorum quàm antea fuerat, redditum: Dominus autem (ut legitur v. 12.) benedixit novissimis Job, magis, quàm principio ejus. Quod autem ait hoc loco IOB, se DEVM ex carne suâ visurum, hoc quoq, Capite eodem v. 5. evenisse scribitur. Ait enim IOB ad DEVM: Auditu auris audivi te, nunc autem oculus meus videt te,

Tertiò

Tertio quidam Iobum de resurrectione tum Christi, tum sua, hic loqui
adfirmant: quorum interpretatio talis est: Scio enim, hoc est, novi ex fide
& Spiritu Dei, quod Redemptor meus, hoc est, Christus, vivit, id est,
verus & eternus semperq, vivens est DEVS: & in novissimo die, id est,
cum incarnabitur, supra pulverem surget, stabitque, id est, resurget à
mortuis. Et postea, id est, tempore extremi iudicii, cutis mea, id est,
cadaver & corpus meum, quod corroserunt, scilicet morbi & vermes, sub
intelligendum Δὸς τῆς κοίτης resurget, quemadmodum redemptor, eog,
vivet sicut & ille: Et ex carne meâ videbo Deum, id est, etiam corporeis
oculis intuebor ipsum Christum. Hæc est istorum interpretatio.

Istarum interpretationum priores duas examinare; non pertinet ad
nostrum institutum, nam præterquam, quod piam continent sententiam, no-
stram de DEO confessionem non ledunt, nec ulla ex parte attingunt. Sed
cum ultima nobis & veritati adversetur: de ea aliquid dicamus necesse est.

Primo igitur, quod per Redemptorem, Christum intelligit, nimis
arbitrarium est. Scimus enim, hoc Epitheton, non solius Christi, sed etiam
aliorum & sæpissimè DEI Patris esse in Scriptura: Atque ne plura nunc as-
feramus testimonia, 2. Reg. 7. v. 23. legimus, propter quam ivit Deus,
ut redimeret eam sibi in populum. Et mox, Quem redimisti tibi
ex Aegypto. Nihil ergo impedit, hic quoque per redemptorem intelligere
Patrem. Imò illum, & non alium esse intelligendum doctissimi, & He-
bræe lingue peritissimi interpretes, quamvis Trinitarij, ultro fatentur. Ita
enim Mercerus in hunc locum scribit: Nostri ferè omnes, tam vete-
res quàm recentiores, hunc versiculum cum duobus sequenti-
bus, ad resurrectionem referunt, quam hoc loco Job astruat &
per redemptorem Christum intelligunt, & quod dicit, *super pulve-
rem stabit*, de Christo juxta humanitatem, in terrâ post omnes ho-
mines consumptos, & postea suscitatos, ac voce Archangeli con-
gregatos, ad iudicium comparituro accipiunt. Sed ego cum Hebræis
totum hunc locum aliter accipio. Quod si de resurrectione futurâ hæc
loqueretur Job, non erant haud dubiè id prætermisuri Hebræi,
qui & ipsi resurrectionem credunt. Ac ne unam quidem ex sex,
aut septem Hebræorum commentariis invenies, qui eò referat:
Nec Jobi oratio, si diligentius & propius inspicias, aut voces eò
spectant. Redemptorem DEVM Patrem intelligo, etsi fides ve-
terum sine dubio erat in DEUM Patrem, per Messia redemptionem.
Verum simplex sensus est de DEO Patre,

- Hac Mercerus, cui succinit Tremellius; Redemptorem meum seu vindicem: Est autem is DEUS Pater, in Filio, per Spiritum.
- Vbi licet Tremellius, Trinitatis faciat mentionem, tamen clarè fatetur, Redemptoris nomen, ad Patris personam pertinere.
- Lam verò secundo loco, ubi in hac tertiâ interpretatione dicitur, verborum illorum, novissimus supra pulverem surgit vel stabit; sensum esse, quòd i Redemptor à mortuis resurget; Primò à doctissimis interpretibus refellitur: Nam sensum locutionis hujus sic explicat Vatablus: Novissimus super terram consistet, id est, quòd sit futurus omnium novissimus, hoc est, quòd in æternum sit victurus. Mercerus autem his verbis: Et quòd scilicet postremus super pulverem, id est, in terrâ stabit, permanebit, stabilis erit. Sic verbum stabit sæpè sumitur pro stabilis fuit, ut apud Esaiam: Et verbum Domini in æternum perstabit. Et mox: Quòd ait, & postremus super pulverem, terram, stabit, manebit, intellige, quòd omnibus hominibus, qui super terram habitant, consumtis, ut omnes homines consumi oportet, ipse sit omnium postremus futurus, & æternum perstaturus: Juxta illud quòd ipse Dominus de se Es. 44. inquit: Ego sum primus & postremus, q. d. æternus & sempiternus. Hæc illi.
- Præterea, quomodo est verisimile, Jobum aliquid de resurrectione Christi scivisse aut cogitasse, cum ne Apostoli quidem, quamvis sæpè à Christo admoniti & docti, illam sciverint aut crediderint, antequam manifestis & crebris rediviis Christi apparitionibus tandem confirmati sunt?
- Denique illa quoque interpretatio, Ex carne meâ videbo DEUM, id est, etiam corporeis oculis, intuebor Christum, falsa est. Nam illud ex carne meâ, docti sic interpretantur: Vatablus; Ex afflictione, quam sentio in carne meâ: Mercerus item q. d. ex afflictione carnis meæ tanta. Et idem: Videbo, contemplor DEUM, id est, DEI potentiam, providentiam, & suam in me beneficentiam agnosco. Sic & Vatablus: Vi teo DEUM, id est, sentio DELIM esse, qui me affligat, ne pures me illum ignorare.
- Contra illud autem, quòd in istâ explanatione dicitur, Corporeis oculis, discretè & apertè scribit Mercerus. Ego specto mihi, id est, contemplor, cerno in hoc tanto morbo, & oculi mei viderunt, vident, non corporaliter, sed spiritualiter, per posteriora, ejus vim acie oculorum mentis contemplor.
- Ex

Ex quibus satè manifestè liquet, illam tertiam interpretationem con-
 sistere non posse, neque hinc elici, Iobum, pro Redemptore vivente, qui tum
 quoque, cum ipse affligebatur, DEVS fuerit æternus, Christum agnovisse.
 Et hæc tenus Emedini verba ac argumenta recensuimus, quæ con-
 tra consuetam Jobæi textus interpretationem afferre voluit.

V.

Quia verò temerarium est, ab Ecclesiæ ἐξήγησι, tanto con-
 sensu hæc tenus proposita & inculcata, discedere, idcirco dictum
 hoc classicum, ordinariæ disputationis loco, diligenter confide-
 rabimus, & à strophis adversariorum vindicabimus. Quod ut
 fiat rectiori ordine, discursum hunc nostrum septem præcipuè
 membris inclusum dabimus.

Primum continebit post textum, ἐξαιθρησιν variarum
 versionum.

Secundum, brevem textus Hebræi ἀνάλυσιν.

Tertium, ἐκθεσιν vel ἀποφρασιν.

Quartum, Theologicam ἀποδείξιν.

Quintum, contrariarum rationum ἀπίλυσιν.

Sextum, brevem ad quæstiones nonnullas ἐ textu fluentes
 ἀναπύρεσιν.

Et denique septimum, quorundam locorum communium
 ἀποσημείωσιν.

Dispositio
 hujus differ-
 tationis.

VI.

Membrum primum.

ἘΞΑΪΘΗΣΙΣ VERSIONVM.

Textus.

: וְאֵנִי יָדַעְתִּי כִּי אֶחָדָן עַל-עֵפֶר יָקוּם V. 25.

: וְאֶחָדָן עוֹרִי נִקְפָּה וְאֶרֶץ וּמִכְשָׁרַי אֶחָדָן אֶלֶּהָם V. 26.

: וְאֶשָׁר אֶגִּיד אֶחָדָן-לִי וְשִׁנִּי רָאִיו וְלֹא-יָדָר כְּלֹוֹתַי V. 27.

: כִּחְסִי

Versio LXX interpretum.

Variant nonnihil ediciones versionis Græcæ. Nam aliter
 legitur & distinguitur in opere regio: aliter in editione Basilien-

6,

fi, anno 1545. excusa in folio, per Johan. Hervagium, In opere regio sic legitur:

V. 25. οἶδα ἐγὼ, ὅτι αἰέναιός ἔστιν ὁ ἐκλύειν με μέλλων, ἵπτι
γῆς ἀναστῆσαι

V. 26. τὸ δέσμα μὲ, τὸ ἀνατλήν (αὐ)τα. ᾧ ᾠδῆ γδ κυρίας ταύ-
τα μοι σωθήσεσθαι.

V. 27. ἃ ἐγὼ ἐμαυτῷ σιωπήσασμαι, ἃ ὀφθαλμός μὲ εἶώρα-
κε, καὶ ἐκ ἀλλ. ᾠδῆ; πάντα δὲ μοι σωθήσεσθαι ὡς
κόλπῳ.

Quæ verba in eodem opere regio sic redduntur:

V. 25. Scio ego, quod æternus est, qui solvere me debet, su-
per terram suscitare

V. 26. Pellem meam, quæ tolerat hæc: Ab enim Domino
hæc mihi confecta sunt.

V. 27. Quæ ego mihi conscius sum, quæ oculus meus vidit,
& non alius, omnia autem mihi consummata sunt
in sinu.

Editio autem Basileensis sic habet:

Οἶδα γδ, ὅτι αἰέναιός ἔστιν ὁ ἐκλύειν με μέλλων. ἵπτι γῆς
ἀναστήσει τὸ δέσμα μὲ, τὸ ἀνατλήν ταύτα, ᾧ ᾠδῆ
γδ κυρίας ταύτα μοι σωθήσεσθαι.

Variatio e-
ditionum
Græcæ.

Differentia lectionis consistit potissimum in tribus, 1. Ba-
sileensis editio loco pronominis ἐγὼ habet conjunctionem cau-
sale[m] γδ, id quod tamen in sensu nihil immutat. 2. Editio regia v.
25. habet infinitivi activi aoristum ἵ, ἀναστῆσαι suscitare, ubi re-
petendum est præcedens participium μέλλων, ut sit sensus: qui
vult etiam aut debet suscitare. Exemplar verò Basileense habet futurum
indicativi medii ἀναστήσεσθαι suscitabit. 3. Editio regia v. 26. legit τὸ
ἀνατλήν; Basileensis autem habet ἀνατλήν, quod participium est ab
ἀνατλήω, exhaurio, absumo; unde est Latinum antlare, & ex-
antlare, quo pacto unâ Jobi miseria & tolerantia vel malorum,
exantlario innuitur.

Vulgata versio:

V. 25. Scio enim, quod Redemptor meus vivit & in novissimo die
de terrâ surrecturus sum.

V. 26. Et vestrum circumdabor pelle meâ, & in carne meâ videbo

DEUM.

V. 27.

V. 27. Quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspecturi sunt,
& non alius; reposita est hæc spes mea in sinu meo,

Versio Lutheri:

V. 25. Aber Ich weiß/das mein Erlöser lebet/und er wird mich hernach auß der Erden aufferwecken.

V. 26. Und werde hernach mit dieser meiner Haut umgeben werden/ Und werde in meinem Fleisch Gott sehen.

V. 27. Denselben werde ich mir sehen/und meine Augen werden ihn schauen/und kein frembder. Meine Nieren seind verzehret in meinem schoß.

Targum vel paraphrasis Chaldaica.

V. 25. Et ego scio, quia Redemptor meus vivit, & post hæc redemptio ejus conturget super me.

V. 26. Et postquam inflata fuerit pellis mea, erit hoc: & de carne meâ videbo iterum DEUM.

V. 27. Quem ego visurus sum mihi, & oculi mei videbunt, & non alius: Consumti sunt renes mei in sinu meo,

Versio Vatabli.

V. 25. Ego quoque novi, Redemptorem meum esse viventem, & novissimum (qui) saper terram surget.

V. 26. Ac post pellem meam contriverunt istud, & ex carne meâ videbo DEUM.

V. 27. Quem ego visurus sum mihi, & oculi mei cōspecturi sunt, & non alienus: defecerunt renes meï in sinu meo.

Notari autem potest hic obiter de Bibliis Vatabli, quòd versionis istius non tam Vatablus, quam Calviniani quidam auctores extiterint: 2. Pontificij autem postmodum sub nomine Vatabli vulgârunt, cujus rei restem adducimus *Thuanum*, insignem candidumque historicum, qui lib. 36. histor. p. 714. edit: Offenbach, anno 1609. in fol. ita scribit: *Novæ Bibliorum editioni anno clò 15 XLIII. Tiguri publicatæ, quam LEO Iudæ inchoaverat, & moriens, ut opus persequerentur, collegis in fidem religiosè adaptis transcripserat, ultimam manum imposuit Bibliander, Chonradi Pellicani & Petri Cholmi Tugiensis Græcæ linguæ peritissimi operâ adjutus, quàm translationem in suâ editione biennio post ad veterem adjecit Robertus Stephanus*

*Annotatio
de Bibliis
Vatabli.*

B

suppressâ

Suppressa eorum, qui in illa laborarunt, mentione, & Hispani Theologi diu post recognitam per Gu. Rovillum denuo Lugduni excudendam curaverunt. Quod eo commemorandum duxi, ut versionis tanti apud nos & Hispanos ipsos facta origo cognosceretur, & insigne documentum extaret, quid utilitatis ex adversariorum libris & industria, si semotis odis caritatem & aequitatem induamus, ad Dei gloriam capi possit. Occasione hac notari potest ejusdem Thuani translatio merrica, qua sensum Iobi ita expressit lib. 1. fol. 20, b.

*O utinam & quae dicta, & quae dicenda supersunt,
Cuncta olim memori pateant mandata libello.
Ferreâ acu descripta aut plumbo expressa, diuive
Mansuro serum filici scalpantur in avum.*

*Vivit enim Deus ille meae vindexq, salutis,
Atq, pater vitae, terris post secula superjes
Ultima: quem, cum absumpta meos cutis exuert artus,
Coram irreflexis oculis, veloz, remoto,
Ipse mei compos liquidaq, in luce videbo,*

Versio Pagnini.

- V. 25. Et ego novi Redemptorem meum vivum & novissimò super pulverem (vel terram) staturum.
V. 26. Et postquam pellem meam contriverint hanc: & de carne mea videbo DEUM.
V. 27. Quem ego visurus sum mihi, & oculi mei viderunt (seu videbunt) & non alienus: defecerunt renes mei in sinu meo.

Versio Castalionis.

- V. 25. Equidem scio, vindicem meum vivere, & postremò in terram surrecturum esse.
V. 26. Et postea hoc ipsum circumdatum iri meâ cute, & me ex meo corpore visurum esse DEUM.
V. 27. Quem quidem ego ipse visurus sum, & meis ipsius, non alterius oculis aspecturus ego, Cujus renes in me penitus consumuntur.

Versio Tremellij.

- V. 25. Equidem ego novi, Redemptorem meum vivere, & posteriorem super pulverem resurrecturum.
V. 26. Et postquam (vermes) confoderint istud, evigilante me: tum carne meâ me visurum esse DEUM.
V. 27. Idem, qui sum, ac non alienus visurus sum mihi, & oculi mei

mei aspecturi: (tamen) consumuntur renes mei in sinu meo:
Versio Piscatoris.

- V. 25. Ich zwar weiß / das mein Erlöser lebet / vnd das er der Letzte
auff dem Staub stehen wird.
V. 26. Vnd wiewol sie nach meiner Haut dieses durchstochen haben:
so werd ich doch auß meinem Fleisch Gott sehen.
V. 27. Welchen ich mir sehen werde / vnd meine Augen werden Ihn
schawen / vnd kein frembder / Wiewol meine Nieren verzereet
sind in meinem Busen.

VII.

Ex hac præcipuarum versionum commemoratione, lucu-
lenter patet, quanta præsentis textus sit difficultas, *partim* ob ora-
tionem abruptam & Ellipticam, *partim* ob verborum quorundam
ambiguitatem, unde factum, ut tam discrepantes, planeque dis-
sonantes versiones prodierint, quas singulas conciliare & earum
rationes inquirere, operosum magis fuerit, quam fructuosum,
imò etiam ob summam dissonantiam impossibile videretur. Pro-
inde nos fontes cum primis attendemus, & quis ex textu Hebrai-
co sensus fluat, sequentibus membris diligenter considerabimus.

II X.

Membrum secundum.

ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΤΕΧΤΥΣ ΗΕΒΡΑΙ.

אני Et ego] Incipit huc sermonē Jobus à litera א, quæ copular,
ac si suū veter confensum cum omnibus fidelibus exponere & di-
cere: *Cum alij fideles credant, Ego quoq, cum is profiteor & novi, Redem-
torem meum vivere.* Hoc erat istud, quod ad memoriam stylo fer-
reo in petra scribi exoptabat, LXX. & vulgata istud Vau causali-
ter exponunt per ו vel enim; Tremellius & Piscator vertunt.
Quidem. Lutherus, Aber: ac si respiceret Jobus ad suas calamita-
tes & diceret: *Multis angustijs quidem premor: SED scio efficax solatium,
in Christo Redemptore repositum, &c.*

אני Scio] Prima præteriti à radice ארר scivit, exper-
tus est, novit, percepit, animadvertit; Et notat plenam, certam
indubitatamq; rei scientiam. Ita sumitur sæpissimè, ut Gen. 15 v. 13.
1. Sam. 24 v. 11. &c. Marinus ait, *proprie significare cognitionem sensus, post
intellectu, cum nihil sit in intellectu, nisi quod prius fuerit in sensu.*

Sed in genere sumitur de quavis cognitione. Sive sit 1. sensualis. 2. sive mentalis. 3. sive fidelis aut Theologica, quando fide aliquid intelligimus, ut loquitur Apostolus, Heb. 11. v. 3.

לִמְדָה Redemptorem meum] Est participium à radice **לִמְדָה** redemit, vindicavit; hinc **לִמְדָה** redimens, vel Redemptor aut vindex, qui, notante *Buxtorffio* in Lex. p. 108. habebat jus vindictarum, & vel propinqui interfecti sanguinem vindicabat jure propinquitatis, ut *Num.* 35. v. 12. vel absque liberis defuncti bona & hereditatem redimebat, ut *Lev.* 25. v. 25. vel ex propinquâ semen excitabat, ut *Ruth* 2. v. 20. & c. 3. v. 12. Inde pro propinquo vel cognato sumitur, cui jus illud debebatur ut *1. Reg.* 16. v. 11. Habet verò **לִמְדָה** cognationem cum **לִמְדָה** volvit, ideoque proprius-simè significat, rem alio devolutam ad se revolvere, hoc est, redimere, in libertatem asserere. Quare **לִמְדָה** non denotat simplicem aut qualemcunque Redemptorem, sed sanguine vel affinitate conjunctum cuicumque liberato. Hinc Filio Dei tanquam *θεογονώπρωτος*, & nobis sanguine juncto, proprie tribuitur, ut *Ps.* 19. v. ult. *Psal.* 72. v. 14. *Psal.* 74. v. 2. *Psal.* 78. v. 35. & c. ubi LXX. interpretes habent *λυτρωθῆναι, λυτρωθῆναι, λυτρωθῆναι*. Hoc loco verterunt *ὁ ἐκλύειν με μέλλον*. Duo igitur radix ista plerunque involvit. 1. Cognationem Redemptoris, 2. Vindicationem interventu *λύτρωθῆναι* vel pretij.

לִמְדָה Vivum] Est à **לִמְדָה** id est, vixit: vel potius à **לִמְדָה**, unde participium **לִמְדָה** vivens vel vivus. LXX habent *ἀείνα*, id est, semper durans vel æternus. Apud Hebræos **לִמְדָה** quandoque sumitur pro recenti: sic aqua viva .i. recens, saliens, caro vivens, .i. recens, cruda, ut *Levit. cap.* 14. *vers.* 5. *1. Samuel. cap.* 2. v. 15. Videtur ergo Iobus simul respicere ad futuram humanitatem Messie, quæ sola recens dici potest, ut sit sensus: *Scio Redemptorem meum, recenser quoad humanitatem natum & vivum, (vel qui nuper vixit, sed jam mortuus est, sicut caro vivens, id est, caro, quæ nuper vixit.) novissimam super pulverem staturum.* Avenarius observat in *Lexico* pag. 240. quòd vitam naturalem radix **לִמְדָה** denoter, & sanè in exemplis, quæ ibi allegat, non nisi de vita naturali sermo sit.

(אָרְבַּבָּאֵ) Est nomen masculinum, notans idem quod postre-
 mus, ultimus, novissimus à rad. אָרַבַּבְּ תardavit, moratus est, ve-
 nit post, unde fit אָרְבַּבָּאֵ postremo, ultimo, Nomen אָרְבַּבָּאֵ extat
 Ps. 48. v. 14. Psal. 107. v. 19. ubi LXX. habent ἐτερον. Cf. 48. v. 12. & 2.
 Sam. 23. v. 1. ubi LXX. habent ἐξαρ. In hoc Jobi textu plane omi-
 ferunt. Pagninus reddit adverbialiter, novissimò: Chaldaeus posthac,
 Luther. hernach. Nomina enim haud rarò accipiuntur adverbialiter.

(עָלַי) Super, vel supra) Est praepos. à rad. עָלַי scandit
 vel ascendit; Latissimæ significationis est & vertitur super, supra,
 juxta, adversus, contra, coram, apud, ad, in, de, &c. LXX. verte-
 runt עָלַי: vulgata, de. Luth. auß. Chal. super. Posset etiam reddi
 per juxta, vel adversus.

(עָלַי) Pulvis, terra,) LXX. עָלַי גַּיָּס. Sic Gen. 2 v. 7. 6. 13. v. 16. Ps. 7.
 v. 6. Psal. 18. v. 43. Psal. 22. v. 16. sumitur. Unde. עָלַי pulverisavit,
 excitavit pulverem, 2. Sam. 16. v. 13. Chaldaeus verba isthac עָלַי - עָלַי
 vertit, Redemptio ejus super me: Quam autem versionis hujus ratio-
 nem habuerint, prorsus obscurum est. Dicitamen posset, quòd
 interpretes ad sensum respexerit, & per עָלַי ipsum Jobam intelle-
 xerit, ut sit sensus: Scio vivam esse Redemptorem meam, & hujus ipsius re-
 demptio super me pulverem, vel qui pulvis sum, consurget.

(עָלַי) Tertia futuri in Kal à עָלַי, quod communiter red-
 dunt intransitivè, surrexit, fletit, subsistit. Usurparur tamen etiam
 transitivè, Amos 7. v. 2. & 6. Quis eriget sive suscitabit Jacobum,
 quia parvus est? LXX. τίς ἀναστήσει. Chaldaica tamen paraphrasis
 intransitivè reddidit: Quis consurget? Marinus ait, fol. 131. b. to-
 tum verbum habere frequenter vim excitativam, ut Gen. 28. v. 2.
 Surge, vade, 1. v. 2. Surge, transi. De loco Amos ait: Alijs est
 transitivum, Surgere facere, quod non placet. Et sane in dubium faci-
 le vocari posset, cum וְ aliquoties vertatur per qualis, unde sen-
 sus hic emergeret, Quis vel Qualis surget Jacob?

(עָלַי) Et postquam, Vulgata: Et rursum. Aliàs, quoque ver-
 titur, postea, post, ut sit praepositio.

v. 26.

(עָלַי) Pellem meam. עָלַי enim idem significat, quod
 cutis, pellis; à nuditate sic dicta. Radix עָלַי nudavit, fudit, e-
 ruit.

B 3

fuit. Nonnulli deducunt ab רע excitatus, ex perreclusus est; quia in cure fiat excitatio vel exuscitatio ad varia ob sentiendi vim; vel ut Avenario placet, quod pilis est excitata. Schindlerus in Lexico col. 1299. subintelligit putrefactionem, & verba Jobi sic reddit: *Post (putrefactionem) cutis mea.*

רעוּת (רעוּת) Viderur esse 3. præteriti plural. in Niphal, à רע excidit, concidit, decussit, excussit. Omnes quidem verterrunt, ac si esset in Pihel, contriverunt, confoderunt, durchstochen. Nihil tamèn videtur obstare, quò minus ad Niphal referatur, ut sit sensus: *Et postquam cutis mea excidetur, confodietur.* Est quidem רעוּת tertia pluralis in Niphal vertiq; debet excidentur, ob quod ad Piel convenientius referretur, ut רעוּת sic accusativus: Dicit tamen posset, quod per enallagen numerus pluralis ponatur loco singularis. Avenarius p. 512. vertit activè: *Postquam pellem meam deciderunt (vermes) hanc, inquam. Marinus fol. 476. a. Et post excitari meum præciderunt (precident) hanc, (carnem. quam manibus ostentabat.) Forsan & ita reddi posset: Et post excitari meum, vel me (ut רעוּ sit infinitivus, non nomen) conterentur, excidentur, absumentur רעוּת hæc, videlicet omnia, quæ videtis & in mundo sunt: Habetur quidem pronomen fœmininum, sed potest intelligi neutrum, ut Psal. 118. v. 23. *A Domino רעוּת factum est hoc.* Ec Gen. 3. v. 14. ubi similiter est fœmininum, & intelligitur neutrum, Nam Hebræi rem indiscreti generis notaturi. terminationem fœmineam adhibere solent, ut Psal. 27. v. 4. *Vnam petij à Domino, hoc est, Vnum.* Eius hitte ich. In verbo autem רעוּת esset Enallage numeri. Sic igitur omnia videntur optimè convenire: *Scio redemptorem meum vivere, & me in novissimis suscitaturum. Et post resurrectionem meam, hoc omne, quod videtis, quod in mundo est, excidetur, peribit. Ego autem manebo superstus & videbo DEVM meum in carne meâ. LXX.* רעוּת itidem reddiderunt neutraliter, רעוּת , sed aliò respiciunt, nemè ad pellem hoc sensu: *Redemptor meus suscitabit carnem meam, que tolerat hæc, has nempe passiones: sed ita nimis longè à textu Hebraico recessit. Paraphrasis Chaldaica tempus resurrectionis**

nis & visionis innuit: *Postquam inflata fuerit cutis mea, erit hoc.* Et
go id vult notatum interpres: *Postquam cutis mea fuerit redin-*
tegrata, erit hoc, nempe quod visurus som DEUM &c. Satis
commoda foret hæc quoque versio; si modò **וַיִּפְּחֵן** per inflari pos-
set reddi. Pagninus **וַיִּפְּחֵן** refert ad cutem: *Postquam pellem meam*
contriverint hanc, sed eò referri nequit, quia וַיִּפְּחֵן pellis est generis
masculini, וַיִּפְּחֵן autem generis fœminini. Vatablus reddidit ferè
absque sensu: *Post pellem meam contriverunt istud.* Piscator: *Wie-*
wol sie nach meiner Haut dieses durchstochen haben. Sed quomo-
do hæc cohærent cum antecedentibus? Et quis inde sensus tan-
dem emerget?

וְעַרְוֹתַי & de carne mea; **וְעַרְוֹתַי** est præpositio, quæ notat à, de;
ex, cum. **וְעַרְוֹתַי** caro.

וַיִּבְרָא Videbo) LXX. paulò aliter *ἐγὼ ἐμὰ ὄψαμαι*
σουμαι, quæ ego mihi confusus sum. Sed rectius interpretes alij; *Cere-*
niam, videbo. Est enim i. fut. Kal. à radice **וָיָד** vidit, prævidit, a-
spexit, contemplatus est. Et plerunque visionem corporalem
notat. LXX. *ὁ βλεπείν, ὁ ψεῖσθαι, θεωρεῖν.* De Prophetis nonnun-
quam adhibetur, qui dicti olim videntes. 1. *Sam. 9. v. 9.* atque tum
idem est, quod cognoscere aliquid in visione.

וַיִּבְרָא) Dominum, Deum. Intelligit redemptorem suum;
quem se oculis corporeis visurum in die novissimo certò sibi per-
suasum habet.

Versus *vigesimus septimus* nullam difficultatem continet,
quoad verba priora, nisi quod **וַיִּבְרָא** *viderunt*, positum est loco fu-
turi, ut innuit contextus, ideoq; rectè vertitur, *videbunt*, à **וָיָד**.

Notetur unà Dativus **וַיִּבְרָא** *videbo mihi*, qui notat beatam vi-
sionem, quia Dativus est gaudij & solatij.

וַיִּבְרָא Significat *alienum, alium, extraneum*, qui alterius est gen-
ris aut familiæ, quàm ejus, de qua agitur, *paganum, profanum*,
Rabbini vertunt *anomalous*. Sumitur pro viro perverso *Proverb.*
27. v. 8. Arab. **وַיִּבְרָא** iniquitas. *Psal. 139. v. ult.* Si via **וַיִּבְרָא** ini-
quitas est in me.

Ultima

Vltima verò verba כְּלוּ כְּלִיֹּתַי nonnihil obscura
sunt & interpretes torquent.

כְּלוּ Est 3, plural. præter. Kal à radice כָּלַה absolutus fuit, perfe-
ctus, consummatus fuit quo sensu sumitur *Gen. 2. v. 1. I. Sam. 26. v. 7.*
Et inde nomen כְּלִי descendit, notans instrumentũ, quo aliquid
paratur, consummatur, & perficitur, organum, vas, utensile. Non-
nunquam verò radix illa in malam partem accipitur, & significat,
contumeliam vel absumptum esse, ut *Iobi 33. v. 21.* וְכָלִי consumetur
caro ejus, *Sein Fleisch verschwindet Esa. 1. v. 28.* Desertores
Domini וְכָלִי, consumentur, *Dieden HERRN verlassen/ werden*
umkommen. Ps. 37. v. 20. כְּלוּ כְּעָשָׁן כְּלוּ Consumti sunt, ut fumus
consumti sunt: *Sie werden vergehen, wie der Rauch vergehet: Deniq;*
per metonymiã כְּלוּ notat, sperare, expectare, expetere, eò quòd
præ nimio desiderio & expectatione animus seu oculi consumatur,
quando nihil obtinetur; ideoq; maximam sperandi & expectan-
di attentionem denotat, ut observavit *Schindl.* in Lexico col. 866.
Ita sumitur *2. Sam. 13. v. 39. Psal. 84. v. 3. Psal. 119. v. 73.* Hinc descen-
dit nomen כְּלִיֹּתַי unde est כְּלִיֹּתַי quod in præsentì textu *Jobi*
legitur. Notantur autem isto vocabulo *renes*, quoniam in ijs
desiderium est, seu concupiscentia & libido, ut *Levit. 3. v. 4. 10.*
Per Synæchdochen significantur affectus, cupiditates, & cogitationes
interiores ac occulta ut *Psal. 7. v. 10.* probans corda וְכָלִיֹּתַי & *renes*,
seu affectus & cogitationes interiores. Sic *Ierem. 12. v. 2.* Pro-
pinquus in ore, sed remotus à *renibus* ipsorum. Hoc autem loco
propria significatio obrinere videtur, ideoque *Pagninus* vertit:
Defecerunt renes mei, cujus versionis prolixa reperitur defensio in
Præfatione eorundem Bibliorum. *Luther.* Meine Nieren sind
vergehret.

כְּלִי; In sinu meo. חֵיקָא vel חֵיקָא notat propriè *sinum*, figu-
ratè *medietatem* vel concavitatem alicujus rei, unde hujus textus
expositiones diversæ oriuntur, de quibus in *ωξωφείσθ*
pluribus agetur, quam nunc sine mora
subjungemus.

IX. Mem-

IX.

Membrum tertium.

ΕΚΘΕΣΙΣ vel ΠΑΡΑΦΡΑΣΙΣ THEOLOGICA.

Jobus rem maximam, maximique momenti narraturus, singularem attentionem postulat, & perpetuam memoriam. Sic enim præfatur v. 23. & 24. *Vinam scriberentur sermones mei! utinam imprimerentur non foliis! sed libro, imò, utinam stylo plumbeo vel ferro sculperentur in petra in perpetuum!* Olim enim, quæ posteritati debebant communicari, petrae tabulisve inscribi consueverunt. Ita leges tabulis æneis incidebantur, ne Scriptura dilaberetur. Sic peccatum Iudæ stylo adamantino scriptum dicitur *Ier. 17. v. 1.* Quare memoriæ erunt digna & attentione, quæ Iobus tam diligenter consignari præcipit. Quæ sunt igitur illa? Continent mysterium *ὁμιλογεῖσθαι μὲν καὶ 1. Tim. 3. v. 16.* in quod & Angeli *ὁρακίῳ* gestiant *1. Pet. 1. v. 12.* nempe mysterium nostræ Redemptionis per Christum factæ, quod plenâ fide se credere adfirmat.

X.

Describit autem 1. *Christi officium*, nominando Redemptorem. 2. *Exprimit Naturam* utramque; tum *Humanitatem*, secundum *Summa* quam vivit, & oculis corporeis videri potest; tum *Divinitatem*, se verborum eundem quam ipsum vocat *ἄνω*. 3. *Harum Naturarum unionem Iobi* personalem innuit, quia de Redemptore suo, tanquam persona una, verba facit. 4. *Victoriam Christi* exponit, quod in novissimo die cõsistet super pulverem, tanquam victor, qui debellavit omnes inimicos suos. 5. *Attingit duos fructus*, ex Christi victoriâ promanantes, quorum alter est *corporis resurrectio*; alter, *beata & gloriosa Christi visio*. Hæc summa est totius mysterij, quod stylo ferro Iobus consignari exoptat. Quinque igitur capita in brevi hac sententiâ concurrunt, ad eò, ut dicendum sit 1. *De Fide*. 2. *De Fidei objecto*, Redemptore DEO. 3. *De Redemptoris victoria*. 4. *De victoriæ fructu primo*, qui est Resurrectio. 5. *De victoriæ fructu altero*, qui est æterna vita & beata visio. Singula paucis explicabimus, ut verus hujus loci sensus teneatur, & via compendiaria ad futuram *ἀπαύξει* sternatur.

C

XI.

1. De fide
Iobi.

I. DE FIDE, Hujus firmitatem & πληροφωσιν indicaverus Jobus, Scio, inquit, וְיָדָעְתִּי : Nullam apud me est dubiū, nulla mentis fluctuatio, sed scio & certus sum ex divinis promissionibus, futurū esse infallibiliter, quicquid jam in mediū allaturus sum. Præmittit autem conjunctionem ׀ vel ad significandum consensum cum alijs fidelibus, si sumator copulativè; Et ego scio cum reliquis: vel ad affirmationem stabilitandam, cui particula isthæc nonnunquam inservit initio sententiæ, ut rectè vertatur: *Certo scio*. Quæ certitudo magis confirmatur tum per pronomen וְיָדָעְתִּי, Ego scio ipse optimè, scientiā mihi familiari & tam certā, ac si oculis haurirem, vel ipso experimento didicissem; tum per originale significationem verbi וְיָדָעְתִּי, quod omnem dubitationem excludit, & assert firmam mentis adhesionem ad rem satis superque exploratam, ut Gen. 48. v. 19. Scio, fili mi, Scio. Sic etiam sumitur Gen. 22. v. 12. Psal. 138. v. 2. Psal. 143. v. 3.

XII.

Fides non est
ignorantia.

Atq; hinc colligimus, falsam esse Papicolarum sententiam, fidem deficientium per dubitationem, vel etiam per ignorantiam, uti placet Bellarmino lib. de just. c. 4. Contradicit Jobus noster, & dum se credere profiteretur, se scire asserit, adeoq; fidem suam per scientiā indubitaram, exclusā dubitatione omni, definit. Quod tam planum est, ut Jesuita Pineda in commentarijs super Jobum id ipsum concedat, & in v. 25. c. 19. nu. 1. pag. 96. expressè scribat: *Fidei cognitio & obscura hæc scientia divinorum, solā visione beatā inferior est claritate, & qualis certitudine, reliquis omnibus alijs scientiis longè superior atq; certior.*

XIII.

2. De Fidei
objecto.

II. DE FIDEI OBIECTO. Hoc nullum est aliud, quàm Dei Filius. Christus Jesus; Immanuel noster, quippe in quo, tanquam Mediatore, spes fidesque omnis immediatè recumbit. Quare & hunc fidei suæ objectum esse profiteretur. Scio, inquit, וְיָדָעְתִּי אֱלֹהֵי רֵדְמוֹתַי רֵדְמוֹתַי רֵדְמוֹתַי Redemptorem meum viventem vel vivum. Utraque vox considerationem meretur.

XIV.

Redimendi
verbū su-
mitur

1. Genera-
liter,

I. Redimere est rem aliò devolutam asserere & sibi vindicare; unde Redemptor i. e. vindex, assertor. Estq; hoc unum ex nominib. Dei, Et sumitur 1. Generaliter, prout videlicet personis Trinitatis commune est, ac redemptionem simplicem notat. Ita Deus sibi nos as-

seruig

feruit ratione *tum* creationis, *tum* conservationis, *tum* imprimis
vocationis ad Ecclesiam, unde Sion vocatur populus acquisitionis
1. Pet. 2. v. 9. & peculium de cunctis gentibus, Exod. 19. v. 5. eo-
que respectu Deus est Acquisitor & Redemptor noster.

2. *Specialiter*, prout redemptio notat personæ aut rei alienatæ vel
captæ vindicationem per interveniens pretium, factam à propin-
quo & consanguineo. Hoc sensu Messias mundi propriè vocatur
Redemptor noster, & ad eum simul respicitur in V. T. quoties fides in
Redemptore fundari dicitur. Nam ob peccatum, velut servi ino-
bedientes, traditi eramus sub potestate Satanæ. Volebat autem
Deus nos iterû asserere sibi: Quare mittebat Filium, ut assumeret
carnem nostram, adeoq; fieret consanguineus noster, & jure pro-
pinqvitatris per suum nos sanguinem à potestate alienâ redimeret,
unde dicitur Eph. 1. v. 7. *Habemus redemptionem per sanguinem ejus*. Re-
demir igitur nos, tanquam consanguineus, & per consequens soli
Filio Dei nomen Redemptoris in significatione hac propriâ com-
perit, quod infra pluribus ostendetur. Hoc ergo cum Jobus nôsset
ex vaticiniis T. V. ad hunc Redemptorem totius mundi confugit,
ejusq; meritum sibi quoq; applicare voluit, dicendo: *Redemptorem
meum scio*: Nam voces illæ, *Meus, Tuus*, sunt applicatoræ & ama-
toræ, ut sic sensus: *Scio Redemptorem, quem toto pectore diligo, quia
meum esse certâ fide cognosco*. LXX. significatè reddiderunt, *ὁ κλύ-
ειν μὲ μετ' αὐτῶν, qui me solvere debet, qui pro me soluturus est suo tempore ju-
stum Redemptionis pretium*, adeoq; his verbis non nisi Messiam deno-
tari existimârunt.

X V.

2. Participium ζ *viventem*, denotat, quâ unâ voce quatuor ex-
primuntur à Jobo.

1. *Christi Divinitas*. Solus enim Deus absolutè est vivens, qui vitâ
habet per se, & à se, unde in Scripturâ Deo attribuitur vita, tan-
quam essentialè *ἰδιωμα*, à quo vivens *κατ' ἐξοχὴν* denominatur,
ut Gen. 16. v. 14. c. 24. v. 62. c. 25. v. 11. Deut. 5. v. 26. Es. 3. v. 10. Matth. 16.
v. 16. Act. 14. v. 16. Rom. 9. v. 26. in quibus omnibus Deus vivens vel
vividus appellatur, quippe cui soli, tanquam authori omnium, vita
propriè tribuitur. Quum igitur Jobus Messiam mundi *Redem-
ptorem viventem* nominat, ad divinitatem ejus respicit, & hoc ipso
indicat, quòd Redemptor suus non sit purus homo, sed ipse DEUS
vivens, vitæque autor.

2. *Speciali-
ter.*

*Quatuor de-
notantur per
Redemptorē
vivum.*

C 2

2. *Christi*

2. *Christi aeternitas*, quia vivens Redemptor est, non ad tempus, sed in perpetuum. Ut enim vita DEI est à nullo, sic & nullo sine terminatur. Hinc Messias sedens super thronum vocatur, *vivens in secula seculorum*, Apocal. 4. v. 9. Huc pertinet formula juramenti; *Vivit Dominus*, quæ sempiterna vita DEI indicabatur. Jobus igitur hoc ipso se erigit, quòd Redemptorem habeat, semper existentem, perpetuum, æternum, unde LXX. reddiderunt *αἰώνιος ὁ Θεός*, h. e. semper fluens, nunquam desinens.

3. *Christi Bonitas & Beneficentia*. Vivus enim est, non tantum formaliter, sed etiam effectivè, quia vitam dat, conservat, reparat. Et hoc cedebat in solatium Iob, qui sic concludebat: *Scio Redemptorem meum vivere, vitæq; autorem esse. Quare & me suo tempore vivificabit, quia & meus Redemptor est. Hauriam ergo salutem à Domino, quia est fons & promptuarium vitæ, bonorumq; omnium, & propterea semper expectabo*, Plal. 71. v. 14. Hinc dicunt nonnulli, Iudæam & Ierusalem vocatam esse terram viventium, Psal. 26. v. 13. Psal. 142. vers. 6. *Exech 26. v. 20.* eò quòd in eà verus & vivens Deus coleretur, suisq; cultoribus vitam & felicitatem largiretur. Et notant interpretes, Iobum statim subjungere conjunctionem *Vau*, quæ sæpè est causalis, notans, Ergo, idèò, propterea, ut *Gen. 4. v. 10. 11. c. 49. v. 15. Es. 3. v. 7.* Sic igitur ratiocinatur Iobus: *Scio, quòd Redemptor meus vivit. Quare & ego in novissimo die resurgam, semperq; victurus sum.*

Tandem 4. *Christi resurrectio*. Simul enim respicit ad Humanitatem ejus, secundum quam Christus in tempore erat moriturus, & vicissim resurrecturus. Vult ergo dicere, quòd sciat & credat, licèt Christus ultimo tempore post mortem sit sepeliendus, tamè eundem vivum rediturum, & è sepulchro egressurum. Loquitur quidem in præsentì: *Scio vivum*, sed apud Hebræos futurū & præsens sæpè permurantur, & sequentia indicant, *IOBYM* simul ad futurum respicere. Ita exponit *Hieronymus*, qui Ep. 51. ad Pammach. scribit: *Nec dum mortuus erat Christus Dominus, & athleta Ecclesie Redemptorem suum videbat ab inferis resurgentem.* Similiter *Gregorius* lib. 14. c. 16. Iobum per paraphrasin introducit, dicentem: *Ego illum post mortem vivere certà fide credo, liber. à voce profiteor: quia Redemptor meus vivit, qui inter impiorum manus occubuit.* Summa igitur fidei, quam hic profiteetur Iobus, ista est: *Ego scio & firmiter credo, Christum Iesum, Redemptorem*

demortem meum, esse verum & viventem Deum, immortalem, eternū, semper beatum, & vitæ auctorem, qui in tempore, secundum Humanitatem assumptam moriturus, vicissim resurget potenter, & vivet in æternum.

XVI.

III. DE REDEMPTORIS VICTORIA.

Hanc sequentibus verbis describit Jobus: *Et postremus super pulverem stabit.* Ubi propter obscuritatem multæ & diversæ *ἐξήγησες* reperiuntur. 1. Piscator in glossis Bibliis ita verit: *Er wird der letzte auff dem staub stehen/das ist/ das er das Feld behalten wird/ wenn er mit meinen Feinden wird streiten / mich von ihnen zu erlösen.* Atque sic per pulverem hostes, vel locum certaminis: per stationem super pulverem, triumphum de hostibus intelligit; Sed nimis remota & contorta viderur hæc interpretatio, quamvis sensus non adeò sit incongruus.

3. De Redemptoris victoria.
Expositio Piscatoris.

XVII.

II. Tremellius censet exponi posse dupliciter: 1. de homine quovis, ut Tremellij.

per *יָשׁוּב* vel per posteriorem, non indicetur Christus, sed homo quivis, ut sit sensus: *Ego scio Redemptorem meum vivere, & posteriorem resurrecturum, hoc est, quemvis hominem è sepulchro redivivum proditurum in adventu Christi.* Nam posterior homo, qualis in resurrectione futurus est, cum hoc priore comparatur 1. Cor. 15. v. 45. Verùm non-

nihil violenta est hæc expositio, cum expressè *יָשׁוּב* referatur ad Christum. Quare in hac expositione pedem non figit, sed exponi posse autumat imprimis de resurrectione Christi hominis, hoc sensu: *Novi & amplector certâ fide Redemptorem meum Christum: qui quidem jam reipsâ & ab eterno vivit, quâ DEVS est; quâ Homo verò, vel secundum Humanitatem Redemptor meus posterior tempore futurus est, sed prior tamen resurrecturus & futurus primitiâ dormientium, 1. Cor. 15. v. 20. Eandem sententiam tenet Zanchius parte primâ de tribus Elohim l. 2. c. 4. p. 51. a. ubi verba Jobi sic recitat: Scio quòd postremo (scilicet tempore) supra pulverem surget stabitq; tanquam victor mortis. Synecdochinæ totorum redemptionis mysterium solâ explicatâ Christi resurrectione complectitur. Nam si resurget, nempe à mortuis supra terram; mortuus igitur*

Zanchij.

igitur fuerit & sepultus necesse est, eoq; verus Homo. Loqui autem de resurrectione Christi Redemptoris, luce clarius est, si quis simplicitatem verborum sequatur: ut taceam de consensu omnium piorum interpretum. Postremi autem temporis nomine significari tempus, quo Christus factus est Homo, & nos redemit, nimis notum est ex Prophetis & Apostolis, Consentit ex parte Petrus Martyr clafs. 3. LL. Com. c. 15. pag. 697. Neque nos hanc ἐξήγησιν prorsus improbare possumus, cum ex litera fluat, nec in fidei ἀναλογία impingat. Sensus enim planus & simplex est: Redemptor meus postremus vel postremo tempore (Johannes enim tempus Novi Test. vocat novissimam horam 1. Epist. c. 2. v. 18.) Surget secundum Humanitatem supra pulverem vel terram, nimirum è mortuis. Nam præpositio ὑπὲρ potest itidem verti per de vel è, quia multas pro exigentiâ loci significaciones habet in Scripturis. Et hac ἐξήγησις luculenter evincitur, Jobum non loqui de DEO Patre, sed de Christo, ideoq; Redemptoris vocabulum in speciali proprioque significatu accipere.

XVIII.

Martyris.

III. Martyr I. d. vocem מִן־אֶרֶץ non ad tempus tantum refert, sed etiam ad Christum Redemptorem, & autumat sumi pro perfecto, ad innuendum, solum Christum fore Redemptorem ultimum & perfectum. Sic enim ait: Non datus est hominibus præter Christum alius Redemptor. Et idcirco eum mox appellat extremum, quia multi fuerunt parvarij & imperfecti Redemptores; sed Christus extremus est & perfectus, ultra quem nullus alius expectari debet. Sensus hic non quidem alienus est à fide, sed tamen à litera textus, verba enim super pulverem stabit, satis aptè reddi nequeunt, si מִן־אֶרֶץ exponatur de extremo vel perfecto.

XIX.

LXX. & Lu. IV. LXX. & Lutherus מִן־אֶרֶץ transitive reddunt, super terram suscitare, Er wird mich hernach aus der Erden aufferwecken. Quæ versio diversis modis defenditur.

Varij modi
versionem
Lutheri de-
fendendi.

I. Pineda pag. 99. putat, LXX. & vulgatum interpretem legisse secundum sua exemplaria non מִן־אֶרֶץ in tertia, sed מֵאֶרֶץ in prima, surgam vel surrecturus sum super terram, beneficio Redemptoris mei, Post Judæos corrupisse, & partem ἄβραμ Abrabasse, ut manserit punctum Jod. Sed hæc dubia esse & tantum conjecturalia quivis a-
nimadvertit. 2. Vero.

2. Verosimilius dici posset, loco *Vau* medij legisse *LXX.* ut
 ita sit tertia *Fut.* in *Hiphil.* *וַיִּפְּץ* *surgere faciet,* hoc est, *suscitabit.*
 Major enim est cognatio inter *ו* & *ל* quam inter *ו* & *נ.* Et tanè
 non absque ratione hoc dicitur. *LXX.* enim fuerunt peritissimi
 Hebræi. Quia ergò verterunt transitivè, utique in Hebræo talis
 vox extrit, quæ sensum illum pareret, ideoque legerunt *וַיִּפְּץ.*
 non *וַיִּפְּץ.* Si modò antiqua exemplaria ad manum essent, fortassis
 tale quid inveniretur. Unum obstat, quòd paraphrasis Chaldaica
 intransitivum sensum retinuit: *Consurget.* Sed dici posset, di-
 stincta exemplaria, hanc diversitatem peperisse. Modus sanè
 defendendi còmodior non esset, quàm si *וַיִּפְּץ* legeretur nõ, *וַיִּפְּץ.*
 3. Sunt qui *וַיִּפְּץ* etiam in *Kal* transitivè accipi posse existimant,
 & pro exemplo allegant Amos 7, v. 2. 5. *וַיִּפְּץ יְהוָה* *Quis suscitabit, ut*
אֶרְצָא הָאָרֶץ, ut habent *LXX.* Luth. *Wer wil Jacob wider auffhelffen?*
 Verùm dissident & hinc interpretes; neq; necessariò vertitur tran-
 sitivè. Potesit enim sensus esse: *Quis vel qualis consurget Jacob, si omnia*
devoremur? prout etiam vertit Paraphrasis Chaldaica. Ex loco igitur
 dubio certi aliquid vix probabitur. Sanè si obtineri posset
 sensus transitivus Amos 7. generalis maxima de *וַיִּפְּץ* intransitivo
 rectè infringeret. Sed interpretes ipsi variant. Hinc *W* inckelm.
 p. 306. sic vertit: *Quis stabit Jacob?* hoc sensu: *Quis superstes manebit in*
Jacob, consumptis omnibus frugibus?
 4. Si nihil horum procedat, aliter Lutherum defendere non pos-
 sumus, quàm ipsam respexisse ad sensum, non reddidisse verbum
 de verbo; Egisse interpretem, non Metaphrastem. Jobus enim
 ex Christi victoria, resurrectione, & adventu ad iudicium vult
 deducere suam resurrectionem, non secus atq; Paulus colligit. 1.
 Cor. 15. *Si Christus resurrexit, & nos resurgemus.* Lutherus ergo posuit
 Consequens, & attendit scopum Iobi, cum in Hebræo ponatur an-
 tecedens, hoc est, Lutherus posuit Conclusionem ipsam, fluentem
 ex medio termino, qui est in textu Hebræo. Alius certè & aptior
 Lutherum defendendi modus vix dabitur,

XX.

V *Varablu* videtur cum quibusdam exponere de adventu ad iudi-
 cium *Univrsale,* hoc sensu: *Ultimo die super terram surget, subintel* *Expositio*
lige, ad iudicium. Neque contrariatur hæc expositio literæ *Varabli.*
Verbum

Verbum enim **קפ** constructum cum præpositione **ל** notat resistentiam, aut hostilitatem, ut Jud. 9. v. 17. *Surrexisti contra domos Patris mei.* Psal. 54. v. 5. *Alieni surrexerunt contra me.* Foret igitur sensus: *Novissimo die consurget adversus pulverem*, id est, adversus genus humanum, veluti iudex severus peccata vindicaturus. Posset præpositio **ל** etiam reddi coram, ut sumitur Zach. 6. v. 5. *Stent coram Iehovah universa terra.* Exod. 20. v. 3. *Non sint tibi Dij alieni coram facie meâ, ut sit sensus: Consurget coram terrâ ad iudicandum.*

XXI.

Aliorum.

VI. Alij, quos inter *Martyr* clafs. 3. LL. CC. p. 697. exponunt quidem de Christi adventu, imprimis tamen de adventus fine primo, qui est *resuscitatio mortuorum*. Sic enim habet *Martyr*: *Postremo tempore*; id est, *ad finem seculi*; *surget*, id est, *exercebit vires suas*; *erga pulverem*, hoc est, *erga corpora defunctorum, jam redacta in pulverem, illa excitando*. Per pulverem enim intelligitur homo, ut *Gen. 3. v. 19. cap. 18. v. 27.* imprimis homo mortuus, ut *Psal. 22. v. 16. & Psal. 30. v. 10.* Eodem respicit *Schindlerus* in *Lexico* col. 1359. qui

Schindleri.

verba *Jobi* sic reddidit: *Super (habitatores) Pulveris stabit, ut deessentiam omni in pulvere præsentis.* Et sanè verba vel nullum, vel peregrinum, & malè cohærentem sensum gignunt, nisi exponantur de resuscitatione mortuorum. Quid enim hoc est, *Redemptor novissimus super pulverem stabit*? nisi, *veniet die ultimo, stabit virtute suâ super pulverem, super corpora defunctorum, & è sepulchris prodire faciet.* Hoc ipsum & isti subinnuunt, qui præpositionem **ל** vertunt propter. Importat enim quandoq; causam, ut *Jeremiæ 51. v. 35. Injuria mea super Babel*, id est, *Babylonij causa sunt.* Ita *Gen. 16. v. 4.* & alibi, norante *Forstero* in *Lexico* p. 596. Sensus igitur est: *Christus ultimo die surget propter pulverem*, hoc est, *Causâ mortuorum, vel propter homines defunctos, ut nempe illos iterum in vitam revocet.*

XXII.

Paraphrasos Chaldaica.

VII. *Paraphrasis Chaldaica* in genere intelligit de fructu passionis mortisq; Christi, unde reddidit: *Posthæc redemptio ejus surget super me.* hoc est, *ego particeps reddar omnium beneficiorum à Christo acquisitorum, & per consequens ultimo etiam tempore cum aliis super terram, vel è terrâ resurgam.* Interim verò negari nequit, quòd verbum **קפ** *Redemptorem* primò respiciat, quippe

quippe de quo in præcedentibus verba fiunt, non redemptionem
ipsam.

XXIII.

Addi posset octava expositio *Pinedæ* p. 104; qui partim de Christi resurrectione, partim de Iobo unâ resurgente cum Christo exponit. Sed quia hæc opinio ad stabilendum limbum Patrum adducitur, & omnibus fundamentis destituitur, merito tanquam absurda, & refutatione indigna omittitur.

XXIV.

Et hæc fuerunt istæ septem expositiones distinctæ verborum Iobi satis obscurorum, *super pulverem novissimus stabit*, ut nempe intelligatur vel 1. Triumphus Christi de hostibus, vel 2. Resurrectio Christi secundum Humanitatem, vel 3. perfectio Christi Redemptoris, vel 4. nostra resuscitatio, vel 5. adventus ad iudicium, vel 6. adventus cum corporum resuscitatione conjunctus: vel 7. Fructus beneficiorum Christi.

Ex his omnibus secunda, quarta & sexta maximè est probabilis, cumque omnes sint subordinatæ, conjungi possunt optimè. Nam reliquæ sunt 1. Nimis remotæ; 2. violentæ; 3. à literâ textus alienæ. 4. Nec congruunt cum antecedentibus. Prædictæ autem omnes scopum Iobi tangunt, cum consequentibus bellè coherent, analogiæ fidei conveniunt, nec literam in peregrinū sensum trahunt. Simplificissima ergo istorum verborum paraphrasis hæc esto: Scio, quod Redemptor meus vivit, & hic ipse ultimâ & novissimâ mundi horâ post mortem surget super terram vel è terrâ, ideoq; & in novissima die iterum consurget, super terram & sepulchra mortuorum stabit virtute suâ, & in vitam illa revocabit, ut licet nunc variis angustiis premar corpusq; meum sit infirmum, inq; pulverem redigendum, vicissim tamen beneficio Redemptoris hujus me resurgeturum firmiter credam.

XXV.

Eniedinus verò planè aliter exponit, nimirum de æternitate Patris. Novissimus stabit super pulverem, id est, omnibus hominibus *Expositio super terram consumtis* D E V S Pater tum persistet, inq; æternum durabit. Eniedini. Verbum enim *□'P* sæpè sumitur pro stabilis fuit, ut Ps. 1. v. 5. Psal. 40. v. 8. Verùm 1. hoc antè notissimum erat, nec in dubium vocabatur. 2. Nihil faciebat hoc ad solarium Iobi. 3. Novissimum super terram

D

ram

fam stare, non notat æternitatem, sed potius resurrectionem & terrâ. 4. Per יְהוָה aō Patrem, sed Christum intelligi à Jobo, infra probabitur.

XXVI.

IV. DE PRIMO VICTORIÆ FRUCTU, Hic est ipsa resurrectio, quam cum Jobus verbis præcedentibus tantum inuenit, nunc sequentibus clarius expressam voluit. Ita enim inquit: אֲנִי יָדָעְתִּי כִּי כָּל־עֲוֹנוֹתַי אַתָּה יָדָעְתָּ : quæ oratio est elliptica, ideoque valdè obscura, unde interpretationes diversissimæ fluunt.

XXVII.

Expositio
Zanchij.

I. Zanchius parte primâ de tribus F'obim lib. 2. c. 4. p. 51. de Resurrectione Jobi exponit, sed ita ut verbum אֲנִי repetat, hoc sensu: Redemptor meus surget, & postquam pellis mea consumpta fuerit, hæc subintellige similiter super terram consurget. Verba Zanchij sic habent: Et postea cutis mea (quam) contriverunt, (præteritum pro futuro) vel corroserunt, (nempe corrosores morbi & tandem etiam mors & vermes) hæc (hoc est, hæc, inquam, cutis) quam videtis jam serè attritam, subintelligendum est אֲנִי resurget, nempe sicut & Redemptor, eoq; vivet sicut & ille: & argumentatur à causa ad effectum, & à capite ad membra. Satis autem commoda est isthæc expositio, siquidem hoc pacto omnes voces genuinam significationem retinent, & sensus optimè exprimitur. Neque insolens est, verbum antecedens repeti, cum exempla plurima perferri queant; Et nisi hîc fieret, nullus ex Iobi verbis sensus emergeret. Nam oratio ejus est elliptica, ut necessariò verbum aliquod assumendum sit.

XXIIX.

Septuaginta
interpretum.

II. LXX. prorsus recesserunt à textu Hebraico. Nam omitunt vocem אֲנִי & referunt יָדָעְתִּי ad verbum præcedens אֲנִי hoc sensu: ἀναστήσειας τὸ δέσμα μου τὸ ἀναλίσσει τὴν ψυχήν, suscitabit pellem meam, quæ patitur hæc; sequentia verba: &c. ἴσθησάντων planè in alienum sensum torquent: ὅσα δὲ κτελεῖς ἐν ταῖς μοι στυγερὰς ἐλεῖσθαι; A Domino enim hæc mihi confecta sunt, quibus verbis videntur respicere ad ipsa mala, quæ patitur pellis Iobi, quòd nempe à Deo sint immissa. Possunt etiam respicere ad cutis pellisq; restitutionem. Unde verò tanta sit varietas, incertum est, Oportet ipsos planè aliter

aliter legisset ex eum Hebræum, vel in vertendo nimium hallucinatos esse. Neque enim verba conveniunt, nec ulla in sensu est harmonia. Quare versionem istam adprobare non possumus, sed suo loco relinquimus.

XXIX.

III. Lutherus, cum videret, Iobum loqui de Resurrectione, nō *Lutheri* verba, sed sensum attendit, ideoque perspicuitati & simplicitati studens ita vertit: Und werde darnach mit dieser meiner Haut umgeben werden. Verba quidem discrepant ab Hebraicis, quia Lutherus vertit in persona primā, quæ posita sunt in tertia juxta veritatem Hebraicam: Et verbum *אָפּפּ* intellexit cum vulgata, *circūdabor*, cum tamē contrariū significari videatur. Quare dicendum est, ipsum nequaquam verbum de verbo reddidisse, sed tantum sensum expressisse, & hoc quidem suis verbis. Perinde enim est, sive dicam: *Cutis mea resurget post confosionem*: sive: *Ego pelle circūmdabor*. Sensus idem est, licet verba sint diversa. Commodiori ratione vix poterit excusari Lutherus.

XXX.

IV. Sunt qui *אָפּפּ* derivant à rapice *אָפּ* circumdedit, circum- *Aliorum* ixit, *Iob cap. 19. vers. 6.* quæ radix in Niphal in præteritum 3. pl. habet *אָפּפּ*, Est enim ex defectivis PE Iod (alii malunt vocare quiescentia PE Iod) & conjugatur ad morem defectivorum PE Nun. Schindlerus in Lexico p. 799. scribit, quandoque idem esse, quod *adhæsit, adjunctus est*. De verbo igitur ad verbum esset, *postquam pallis mea vel pelle mea circumdata vel conjuncta sunt hæc*: ubi primum est Enallage temporis, nempe præteriti pro futuro, circumdabuntur: Deinde numeri pluralis pro singulari, circumdabitur, vel circumvolvetur, circumdacetur, & per *אָפּפּ* ipsum corpus vel caro intelligi debet, unde sensus hic emergit: *Et post pelle mea circumdabitur hoc corpus, vel circumdabuntur mea membra*, ut habet Martyr p. 697. *vel pellis circumducetur circa carnem hanc meam*: Quo sanè pacto Lutheri versio adhuc propius accederet ad textum Hebraicum, si modò non durum & violentum videtur, *אָפּפּ* in prima conjugatione accipere, duplicatam Enallagen ponere, & *אָפּפּ* de ipso corpore interpretari. In locis tamen obscuris aliter progredi nemo potest, quàm ut figuræ assumantur, si litera textus sensum nullum efficiat.

excidentur hoc, id est, quicquid hic mundus habet, absumetur, consumetur, ut vicissim enallage assumatur tum temporis, tum numeri, & per *τὸν* intelligatur externum mundi ædificium, sensu, quem supra posui in ἀναλόγῃ.

XXXIII.

Et hæc sunt illæ sex expositiones, ex quibus prima, tertia, quarta, & postrema probabiles maximè sunt, omnesq; ostendunt, Jobum de resurrectione corporum loqui, licèt diversâ viâ & ratione id ostendant. Cæteræ ἐξηγήσεις sensu carent, absurdæ sunt, & cum antecedentibus ac consequentibus minimè conveniunt.

XXXIV.

V. DE SECUNDO VICTORIÆ FRUCTU. Hic est æterna vita & beata visio, quæ Deum Redemptorem oculis etiam corporeis intuebimur. Sic enim inquit: *Et de carne meâ videbo DEUM.* Quem supra nominaverat Redemptorem, nunc appellat DEUM, respiciens ad Divinam Christi Naturam. Hunc autem se visurum credit, quo pacto respicit ad naturam Christi humanam, quippe quæ propriè oculis corporeis videtur, Augustinus quidem *lib. 22. de civitate Dei c. 29.* non vult exponere de visione corporis, sed mentis, quia Deus videri nequeat, & sic verit: *In Carne meâ ero, cum videbo Deum.* Sed facilè solvitur ejus ratio, quia licèt Christus non videatur quoad divinitatem, videri tamen potest quoad Humanitatem. Loqui autem Jobum de visione corporali, patet tum ex voce carnis, *De Carne*, vel *in Carne meâ videbo: tum ex nomine altero, oculis meis.* Pergit enim: *Quem videbo mihi,* id est, in meum bonum, meamq; beatitudinem. Nam *Dativus Mihi,* est gaudij, solatij & beatitudinis. *Et oculi mei viderunt,* pro *videbunt.* Verbum videndi hoc loco aliud est à superiori, & significat propriè *intendere in rem aliquam oculis & animo,* cum peculiari quodam sensu & experientiâ rei conspexit, ut *Ex. 3. v. 3. Eccles. 1. v. 16. Et non peregrinus,* id est, Ego met ipse hæc meis oculis videbo & conspiciam. Quo ipso clarè asserit, se resurrecturum proprio corpore, non alieno. Ut enim Christus proprium corpus resumpsit, ita & nobis minimè aliena, sed nostra restituentur. *Hinc Tertullianus l. de resur. Non alius ero, sed aliud,* nempe quoad qualitates & conditiones. Idem significat Jobus, cum ait, *seipsum visurum, se non fore*

alium, vel alienum in resurrectione. Inquis: Ergo excluduntur impij à visione Christi? Resp. Non ab omni, sed à beata visione, Videbunt Christum, sed non sibi, ut Jobus; verum adversum se. Alij verba: Non alius, sic exponunt: Non alius vel alienus, nimirum ab hac fide, quam ego profiteor. Et hæcenus de vero sensu egimus,

XXXV.

Addit Jobus in fine versu 27. quædam verba, quæ cohæ-

De ultimis
verbis v. 27.
quorum ge-
mina est in-
terpretatio.

1. Quidam
exponunt in
bonam par-
tem.

rentiam videntur turbare. Sic verò habent: כְּלִי כְּלִיּוֹתַי בְּחַן קִי. Horum verborum variæ versiones & interpretationes occurrunt, Ad duo tamen genera referri possunt. Quidam enim in bonam exponunt, quidam in malam partem.

XXXVI.

1. Qui in bonam partem capiunt, de spe & desiderio tobi exponunt, Unde vulgatus vertit: *Reposita est hæc spes mea in sinu meo.* Ratione nituntur isthac, quia hæc Jobi querela de morbis videatur nimis importuna post sermonem tam animosum, de Resurrectione & vita beatâ. Hebræa sanè vox כְּלִיּוֹתַי est ambigua, descendens à radice כָּלָה quæ & consummationem & consumptionem denotat, unde כְּלִיּוֹתַי non tantum sumitur pro vasis seminarijs, pro renibus, sed etiam pro cupiditatibus, cogitationibus & incimis quibusq; hominis, Psal. 7. v. 10. Psal. 16. v. 7. Psal. 26. v. 2. Psal. 73. v. 21. Psal. 119. 132. Pineda p. 114. pro renibus non posse accipi censet, quia addatur in sinu. Veros autem renes non esse in sinu: quæ tamen ratio valde imbecilla est, cum vox sinus generaliter sæpè accipiat, pro medio, pro ventre ipso. Sed quicquid horum sit, vulgata sanè versio nimis remota videtur, & violenta. Nullus enim occurrat locus ubi כְּלִיּוֹתַי sumatur pro spe vel desiderio ipso: כְּלִיּוֹתַי quidem denotat nonnunquam deficere desiderando Psal. 48. v. 3. *Concupiscit & deficit anima mea,* nimirum præ desiderio. Sed כְּלִיּוֹתַי pro spe non occurrit sumtum: Quia tamen cogitationes & intima quæque nonnunquam significat, non usque ad eodè repugnamus, si quis ita cum Pineda vertere & sensum velit reddere: *Perfulta sunt & consummata hæc desideria mea, vel hæc cogitationes desiderantes & expectantes ad finem deductæ sunt, ut nihil habeam, quod amplius*

tu desiderem, neque vos aliud à me expectare debeatis. Nam quicquid intimè continebam animo, quod erat fundamentum fidei & spei meae, iam expressi. Eodem sensu sumitur Psal. 72. v. ult. $\text{כִּי הִשְׁלֵמָה הָיְתָה הַתְּפִלָּה}$ Consummata sunt orationes David, hoc est, ad finem perductae. Hoc igitur modo Jobus clausisset confessionem suam, ejusque perfectionem simul indicasset, quò & LXX. videntur respexisse suà versione: $\text{πάντες μὲν σου τὰς λέξεις ἐν κέλευθρον, omnia mihi perfecta vel consummata sunt in sinu meo.}$

XXXVII.

Quòd atinet vocem שֵׁן in sinu meo, diversimodè & illa redditur. Nomen שֵׁן propriè significat gremium vel sinum, ut Proverb. 21. v. 14. Syr. 4. v. 4. metaphoricè medium, medietatem vel concavitatem alicujus rei, ut sinus currus 1. Reg. 22. v. 35. Sic Lazarus versari dicitur in sinu Abrahæ, hoc est, in medio vitæ æternæ & fidelium, quorum pater est Abraham. Sic Filius DEI est in sinu Patris Iohan. 1. v. 18. id est, in medio & intimo Patris, seu ipse est Patris intimus, intimoq; affectu Pater ipsum complectitur, & velut in pectore impressum habet.

XXXVIII.

Fluunt hinc quatuor expositiones, quas recenset Pineda pag. 115. 1. Sinus refertur ad continendum aliquod arcanum, quod minimè vulgari oporteat, ut ille dixit: *Mibi, crede, in sinu est, neque ego distrumpor.* Hinc sensus; *Cogitationes hæc meae perfecta sunt & reposita in sinu meo, in thesauro arcanorum velut abscondita.* 2. Sinus quandoque notat perpetuam rei memoriam, ut in sinu gerere vel habere. Sensus: *Hæ cogitationes sunt perfecta in sinu meo, ut semper illarum recorder, nunquam è memoria mihi excidant.* 3. Sumitur sinus pro re charissimâ, quam intimis præcordijs impressam cupimus, sicut unigenitus est in sinu Patris. Iohan. 1. v. 18. Sensus: *Cogitationes sunt in sinu meo, ijs delector, easq; coram altissimè imprimo, semperq; impressas volo.* 4. Pro isto accipitur sinus reposito, siquidem in sinu locurè aliquidd asservari potest. Et sinus est locus accipiendi præmium, ut Luc. 6. v. 36. *Mensuram bonam dabunt in sinum vestrum.* Sensus: *Cogitationes meae perfecta sunt in sinu meo, in quo iustissime requiescunt & certissime sunt,*

Et hæc fuit expositio *Pineda* in partem bonam, eò impri-
mis directa, ut versionem vulgaram defenderet. Quantumvis
autem nonnihil remota & violenta videatur, quia tamen nihil
continet analogiæ fidei contrarium, suo illam loco relinquimus,
neò cum quoquam curiosè litigare volumus.

II. In malam partem pleriq; accipiunt interpretes, Luth. Meine
Nieren sind verzehret in meinen schoß. Pagninus & Vatablus:
2. Alij acci- Defecerunt renes mei in sinu meo. Chald. Consumti sum renes mei. Est
piunt in ma- igitur querela de infirmitate corporis. Sed statim quæritur: Quo-
lam partem. mudo hæc verba cohercant cum antecedentibus? Respondeo, 1. Jobo fa-
miliare fuit, ut pater ex toto libro, jam querulari ob dolorum
atrocitatem, jam se consolari ob spem & fiduciam in DEUM.
Duo hæc semper commiscet, jungitque; & modò de dolore suo,
modò de spe verba facit, sicut solent ægri animo, qui coha-
sionem sententiæ non adeò respiciunt, sed modò se erigunt,
modò querelas mixtim repetunt. 2. Datur insuper duplex coha-
sionis modus, Tremellius copulat per discretivam vel adver-
sativam, tamen, hoc sensu: Spero & credo me resurrecturum: Interim
tamen consumuntur renes mei in sinu meo. Vatablus in notis connectit
per quamvis vel etsi: Quamvis defecerunt renes mei in sinu meo, id est,
cum tamen defecerint vires corporis mei intra me: hoc est; quamvis jam
sim in summâ afflictione. Modus hic connectendi optimus est, no-
ratq; certitudinem spei & fiduciæ, hoc sensu: Licet sim afflictissimus,
omniaq; membra consumpta serè sint, credo tamen me resurrecturum. Ad-
eòq; non tam querela est, quàm Confirmatio spei, ut apertissima
sit verborum coherencia. Piscator similiter vertit: Wiewol
meine Nieren verzehret sind in meinem Busen. Et hæcenus satis
multa de *ὁδὸν ὁδοῦ* ipsoq; sensu literati diximus.

Membrum Quartum.

ἈΠΟΒΙΕΙΣ, IOBYM LOQVI DE RESURRECTIO-
NE CORPORIS, NON DE RESTITV-
TIONE SANITATIS.

Duplex

Duplex argumentorum classis constitui posset, quarum prior contineret argumenta *primaria*: posterior *secundaria*. Sed ne nimis prolixi simus, *Secundaria* hanc contrahemus, & argumenta eo ordine proponemus, quo in textu ipso insinuantur.

Argumenta ostendentia, Iobum loquē de resurrectione corporis, I. A cohærentia verborum.

XLII.

I. A Cohærentia verborum cum antecedentibus.

Baldad cum socijs Jobum habebat pro impio, ideoque objiciebat cap. 18. v. 5. *Lux impij extinguetur, nec splendet scintilla ignis ejus. V. 13. Consumet robur ejus primogenitum mortis. V. 14. Avertetur de tabernaculo fiducia ejus.* Quibus verbis Baldad non tantum temporalem interitum impiorum confirmat, sed etiam omnem resurrectionis spem adimere videtur, imò haut obscure adimit. Fuit enim antiqua nonnullorum traditio, quam etiam nunc tenent Judæi; memorante *Buxtorffio cap. 1. Synag. Judæi.* resuscitarum iri tantum pios, sed prorsus expirare impios, æternisque tenebris obrui, ut nunquam redeant in vitam. Ejusdem opinionis videntur fuisse amici Iobi, ideoque crebrò objiciunt, eum prorsus *extinctum iri, nullam vitæ spem reliquam esse, ejus memoriam prorsus peritiram, & similia.* Zophar certe de impio expressè ait cap. 20. vers. 9. quasi responsurus ad spem Iobi de resurrectione, eamque refutaturus: *Velut sterquilinum in sempiternum peribit impius; videntes eum, dicent, ubi ille?* Hoc verò de sola morte corporali nequit intelligi, quia idem de sanctis dici posset; sed de perpetuâ mortis & corruptionis continuatione vult istud intellectum Zophar, quod impij nullum inter reliquos, qui resurgent, locum sint inventuri. Huic objectioni occurrit Iobus cap. 19. v. 24. ipsorumque affirmationi opponit thesin contrariam, hoc sensu: *Quamvis putetis, me esse impium, & post mortem nunquam revocandum in vitam, sciat is tamen, quod ego sperem in Redemptorem vivum, qui etiam me viventem producet ex terris: Non prorsus extinguetur Lux mea, nec tolletur omnis memoria, quoniam rursum pelle meâ circumdabor, & in carne meâ videbo Deum, ideoque in tenebris perituis non manebo.* Hæc ipla cohærentia satis evincit, Iobum loqui de resurrectione carnis, non de reparatione sanitatis. Argumentum formari posset hujusmodi: *Quod Baldad c. 18. objecit,*

E

hoc

hoc Iobus c. 19. removit & refutavit. Sed Baldad Iobis objecit c. 18. perpetuam extinctionem sine omni spe resurrectionis. E. Jobus hoc ipsum removit c. 19. & per consequens verba de Redemptore vivo & carne, in qua visurus sit Deum, de resurrectione post mortem exponi debent, ut ita maneat vera *divinitus* inter Baldadi objectionem & Iobi responsionem.

XLIII.

2. A pro-
mio Iobi.

II. A proœmio Jobi & attentione postulata, Si Iobus de temporaria restitutione locuturus erat, quid oportuit adeo magnificè præfati, oprando, ut verba sua conscriberentur in libro, & sculperentur in plumbo ad perpetuam rei memoriam? Si enim loquatur de re paulò post futura, quid opus scriptione tam firmâ, ad æternam recordationem, verè futurum esse, quod Iobus hic affirmavit? Illa solemus annotare & tabulis inscribere, ut durent in æternitatem, quorum eventus adhuc de longè quasi expectatur & cum futurum quid pronunciarur. Talis verò est resurrectio carnis, non restitutio sanitatis. Illa fit in extremo die, hæc post breve tempus contingit: Illam sperasse & credidisse Iobum, intererat posteritati scire: hanc ipsi obvenisse, postmodum res ipsa loquebatur.

Deinde hoc non ignotum est, quòd à respicientibus calamitates quandoque removeantur, statusque pristinus & crebrò melior à DEO reddatur. Imò amici ejus hæc Iobis pollicebantur, si redisset in viam, à qua ipsum excidisse arbitrabantur. Ad hoc igitur quid tantâ attentione opus fuisset? Quid singulare Iobus narrasset? Quòd si verò de resurrectione & spe Iobi locus hic intelligatur, tunc rectè postulatür *partim* scriptio firma, & durans in æternum, quia de re longè post futura loquitur, *partim* attentio, quia de sublimi fidei articulo verba facit, & rem planè singularem narrat, nempe se in ipsa morte sustentari spe resurrectionis, id quod suo exemplo volebat & amicos & alios docere. Hinc ergo sic colligimus: *Quæcunque* expositio textum Iobi sic resolvit, ut nihil singulare, nec rem longè post futuram dicat, adeoque nullâ scriptione durante, nec attentione adeo magnâ opus

opus sit; illa vitiosa est, quippe contra mentem Iobi, & contra magnificum istud præmium, quod præmisit. Sed talis est recentiorum expositio, quando Iobus putatur loqui de reparatione bonorum & sanitatis. Ergo vitiosa est, contra mentem Iobi est & contra magnificum præmium, quod præmisit.

XLIV.

III. A plena scientia, quâ se nosse Iobus proficitur. Sic enim incipit: *Et ego novi*. Ubi duo notentur.

1. *Particula copulativa*, quæ hanc Iobi confessionem copulat cum aliorum fidelium confessione, & consensum indicat, ac si dicere: *Et ego scio, quod alij sciunt, & ego credo, quod ceteri fideles credunt.*

3. *A plena scientia Iobi.*

2. *Verbum* אָנֹכִי, quod certam & indubitatam noticiam significat, ut supra in analysi indicatum est. Quibus præsuppositis, sic argumentamur: *Quodcumque nec Iobus, nec alij fideles, certò & infallibiliter norunt, de illo hæc Iobi confessio exponi nequit.*

Sed restitutum iri sanitatem & omnia bona, nec Iobus, nec alij fideles certò & infallibiliter norunt. E. de restitutione sanitatis & bonorum hæc Iobi confessio exponi nequit.

Major probatur, quia Iobus præmittit, se certò scire, quod dicturus erat, simulque innuit, & alios scire, quam ob causam particula copulativa utitur.

Minor confirmari facile potest. 1. Quoad Iobum. Unde enim tam certò scivit sanitatis & bonorum restitutionem? Non ex promissione communi, quia talis nusquam facta. Non ex revelatione speciali, 1. Quia hoc ipso principium petitur. 2: Iobus desperavit potius de restitutione, quam ut illam certò sibi promitteret. 3. Alii hoc non unà scivissent, si Iobo singulariter fuisset revelatum. Cur ergo particulam copulativam adhiberet? Par est raro (2.) omnium fidelium, qui nec suâ, nec Iobi restitutionem infallibiliter sciunt, cum nullibi sit promissa. Firma igitur perstat argumenti nostri conclusio.

Quia verò nervus in particula copulativa quodammodo fundatur, hoc obijci potest, quòd nonnulli adversativè exponant

per *sed* vel *tamen*, ut etiam vertit Lutherus: *Über ich weiß* sicut eadem particula exponi debet Psalm. 115. v. 3. *Sed Deus noster in celo*, ubi itidem *Vau* ponitur loco adversativæ. Quia tamen ordinariè est particula copulativa, nec hic ratio est aut proferri potest fatiisma, cur à nativâ significatione sit discedendam, nos sensum copulativum retinere malimus, præsertim cum nihil præcedat immediatè, cui adversativa respondeat. Imò & coherentia est evidentior, si copulativè exponatur. Præmisit enim captationem attentionis: *Vtinam scriberentur verba mea in plumbo ad perpetuam rei memoriam!* Iam si adversativa statim subjungatur: *Sed ego scio*, quæ est cohesio? Rectius combinantur verba, si ita reddas, *Hoc est, quod annotari cupio, quod & ego, velut alii fideles, sciam, credamq; Redemptorem meum vivum.* Addimus autem *En* *ω* *ε* *δ* *σ* *ι* *α* *ς*, quòd argumentum hoc tertium non tam in particula copulativa, quàm in verbo sciendi fundetur, ideoque nihil illi derogetur, quocunque sensu conjunctio 1 exponatur.

XLV.

IV. A Nomine *Ἰησοῦ*, *Novi Redemptorem meum.* Si per nomen Redemptoris in specie Christus intelligitur, & ad ejus resurrectionem simul respicitur, tum exponi nequit hic textus in genere de DEO sanitate restituyente, sed potius de beneficio Christi homines resuscitantis, quam consequentiam non impugnant adversarij. Sed verum est prius. Ergo & posterius. Minor continet *κ* *ε* *ρ* *ο* *υ* *δ* *υ* *κ* *ο* *υ* & in dubium vocatur à Phorinianis, quibus quodammodo ad stipulatur Tremellius, qui in Bibliis suis ita habet: *Scio Redemptorem meum vivere, sive vindicem, qui tum personam meam ab inferitu tandem vindicaturus est in æternum adventu suo; tum causam meam nunc à procellis totius mundi & contumeliis vestris. Est autem is DEUS Pater in Filio per Spiritum sanctum.* Verùm non aliam, quàm unicum DEI Filium, & mundi Messiam intelligi, argumentis aliquot jam confirmatarum dabimus.

XLVI.

1. Försterus habet regulam in Lexico pag. 122. *Quoties verbum*

¶ & quæ inde nomina deducuntur, ipsi DEO tribuitur, tum immediatè probatur, de secunda Trinitatis personâ intelligendum est; nempe de Filio, qui ideo hoc quod Christo est factus, ut nos sub potestatem Satana venundatos redimeret, suâ, re-
 gno vendicaret. Itaq; ejusmodi omnes loci V. T. confirmarunt fidem de in- demtorem à
 carnando Filio DEI, & in carne redemptione humani generis per sanguinem Iobis intelli-
 gatur.
 Angelus **ΓΑΒΡΙΗΛ** qui redemit me ab omni malo, &c. id quod non
 nisi de Filio DEI, Angelo increato, potest intelligi. Sic Ex. 6. v. 6.
 Redimam vos in brachio extento: Et C. 15. v. 13. Duxisti populum,
 quem vendicasti. Ista verò eductio non obscure Christo adscri-
 bitur 1. Cor. 10. v. 3. & 9. quippe qui illos comitatus, & quem ipsi
 tentasse dicuntur. Sic Psal. 74. v. 2. Vendicasti tribum heredita-
 ris tuae. Esa. 44. v. 22. vendicavit Jehovah Jacob. Imprimis huc
 spectat locus ex Esa. 63. v. 9. ubi Ecclesia V. T. præconio Eucharis-
 tico Christum agnovit & celebravit Redemtorem. Nominat
 enim Angelum faciei, qui non est nisi Filius DEI, & huic attribuitur
 redemptio: Ipse redemit eos. Quia ergo & hic in angustijs erat consti-
 tutus Jobus, utique ad nullum Redemtorem alium confugit, ni-
 si ad Christum. Adde Jerem. 31. v. 11. Redemisti Jehovah Jacob,
 Michæ 4. v. 10. Asseret te DEUS. Osee. 13. v. 14. De manu inferni
 redimam eas, quod de victoria Christi exponitur 1. Cor. 15. v. 15.
 Quia ergo fideles in V. T. Deum vocâdo Redemtorem, semper re-
 spexerunt ad Christum, tanquam Messiam futurum, & Redemto-
 rem in specie sic dictum, hinc concludimus, idem fecisse Jobum,
 in semmisistis miseris constitutum. Nec enim negari potest, quod
 Deum alloquatur, ut clarè indicat v. 20. Vi ergo prædictæ Re-
 gula Christus per Redemtorem immediatè intelligi debet.

XLVII.

2. Idem probari potest exinde, quia nomen Redemptoris soli
 Christo propriè competit. Notat verò talem vindicem, qui tum
 redimendis consanguinitate junctus est, tum pretium quod-
 dam pro redemptione interponit, uti supra in ἀναλύσθῃ ostendi-
 mus. Hinc Försterus pag. 124. hanc regulam præscribit: Quando
 Scriptura DEVM sic vocat, (hoc est, Redemptorem) tunc simul insi-
 nuat, quod Filius DEI debeat assumere carnem nostram, & noster fieri con-
 sanguineus, ut possit nos jure propinquitatis redimere, ut Esa. 59. ver. 20.
 Et veniet ad Zion Redemptor, hoc est, Christus Homo, & propinquus
 noster

Requisita
Redemptoris
proprie dicti

noſter factus. Similes textus habentur *Pſal. 19. verſu ultimo. Pſal. 72. v. 14. Pſal. 74. v. 2. Pſal. 78. v. 35.* Cùm ergò vox Redemptoris ſoli Chriſto proprie conveniat, quippe, qui ſolus eſt noſter conſanguineus, & nos aliò ſeu à Deo devolutos, jure fraternitatis per ſanguinem ſuum regno ſuo aſſeruit, *Iob. 8. v. 36. utriq; & Jobus ſpem ponendo in ſuum Redemptorem, non niſi Chriſtum intellexit. Pineda* in hunc locum *p. 98.* quinq; Redemtionis & Redemptoris veri leges enumerat. 1. *Propinquus eſto.* 2. *Conſanguinitatis jure redimito.* 3. *Injuſto poſſeſſori prædam eripito.* 4. *Haic pretium nullum ſolvito.* 5. *Sanguinem pro redemtionis pretio vero Domino offerio.* Hæc quinq; Redemptoris requiſitâ (quæ ex Scripturis & analogia fidei probari poſſunt) non Patri, ſed ſoli Chriſto conveniunt, Ideoq; is ſolus proprie Redemptor noſter eſt, & vocatur. XLVIII.

3. Univerſa Scriptura teſtatur, opus Redemtionis noſtræ, non niſi Chriſto competere. Quicunq; enim nos ſuo ſanguine redemit, & DEO Patri pro peccatis noſtris ſatiſfecit, is ſolus eſt noſter Redemptor: Sed ſolus Chriſtus ſuo nos ſanguine redemit: E. ſolus Chriſtus eſt Redemptor noſter. Minor probatur, quia ſanguine Chriſti ſumus Redemti, non auro, *1 Pet. 1. v. 18. 19.* Dedit ſemeripſum pro nobis Chriſtus *Tit. 2. v. 14.* ipſe eſt Redemptor vivus. *Gal. 3. v. 13. Rom. 6. v. 9. Heb. 7. v. 25.* Adde *Luc. 21. v. 28. Marti 10. v. 45. 1. Tim. 2. v. 6. Apo. 5. v. 9.* Jam, Quicunq; eſt redemptor noſter ſpecialiter ſic dictus, in illo ſpem ſuam poſuit Jobus & de illo loquitur *v. 25.* Nulla enim potèſt proferri ratio, cur de hoc non loquatur. Sed Chriſtus eſt Redemptor ſpecialiter dictus. E. in illo ſpem ſuam poſuit Jobus, & de illo *v. 25.* loquitur. XLIX.

4. Qui primus reſurrexit, qui nos reſuſcitabit & judicabit, eum intelligit Jobus per Redemptorem. Sed Filius hominis, hoc eſt, Chriſtus, primus reſurrexit, nos reſuſcitabit & judicabit. E. Iobus Filium hominis, hoc eſt, Chriſtum per Redemptorem intelligit. Major probatur exinde, quia ſpem reſurrectionis collocat Iobus in illo Redematore, ut ſicut hic ſurrexit, ita & ſe reſurrecturũ credat. Minor demonſtratur clariffimè ex *Iob. 5. v. 25. Ioh. 6. v. 40. Philip. 3. v. 20. Matth. 24. v. 30. 31.* L.

5. Nullum eſt dubium, quin tota hæc Confefſio Iobi ex verâ fide & *πληροφροſία* cordis ſit profecta. Imò ipſum ſcire Iobi nihil

hil est aliud, quàm credere, siquidem verba notitiæ apud Hebræos non solum *γνώσις* denotant, sed sæpius affectum, effectusq; consequentes, unde ipsa fides vocatur notitia *Esa. 53. v. 11. & Iob. 17. v. 4. Quæ hypothese præsuppositâ, sic concludimus: Quod est verum fidei salvificæ objectum, id per Redemptorem intelligitur. Sed Christus, Messias mundi, est verum fidei salvificæ objectum. E. Christus, Messias mundi, per Redemptorem intelligitur. Major vera est ex hypothesi probata. Si enim per scire Iobi fides notatur, utique per Redemptorem, fidei objectum, ut sensus sit, *Credo Redemptorem meum vivere, Minor* pariter firma est, siquidem fides salvificæ non apprehendit Deum absolutè & in genere, sed potius Christum, ut innuitur *Iob. 1. v. 12.* unde Scriptura N. T. semper inculcat *credere in Christum, fidem Christi, fiduciam in Christo,* & c. ut ostendat, Nullum aliud esse fidei salvantis objectum directum & immediatum, quàm Christum DEI & Mariæ filium.*

L I.

6. Iobus Redemptorem suum ita describit, *quod vivat.* Ne quis autem excipiat, Deum etiam in genere sæpius nominari viventem, mox addit Iobus, *se vitam naturalem intelligere, in quam Redemptor suus fit revocandus.* Ait enim: *Novissimè super pulverem stabit.* Hinc concluditur, quod per verba illa nō intelligatur vita Dei, 1. *Quia* isthæc est æterna, non postremis demū temporibus futura, prout Iobus Redemptoris vitam hîc describit. 2. *Quia* de Deo Patre dici nequit, quod is super pulverem sit staturus vel è pulvere excitandus; in quem enim non cadit mors, in eum nec cadit statio super pulverem, hoc est, resurrectio ad vitam naturalem. Quod si verba *super pulverem stare,* nolint exponere de *ἀναστάσει,* petent principium, pervertent textum, & confingent glossas, quæ probari nequeunt. Manemus ergo in simplicitate literæ, & per *super pulverem* seu terram intelligimus: per ipsum verò stare resurrectionem, quando quis è sepulchro prodiens, vicissim vivus stat super terram, siquidem aliæ expositiones omnes evidentibus absurdis laborant. Brevissimè igitur dicendo notatur resurrectio Christi, & quæ inde pender, resurrectio nostra, in extremo die futura, unde ob hoc ipsum vita vocatur *Iob. 14. v. 6. I. Iob. 1. v. 2.* Nos autem, ex dictis ita colligimus: Cui non comperit vita & resurrectio corporalis, is per Redemptorem

rem à Jobo non intelligitur. Sed DEO absolute considerato non competit vita & resurrectio corporalis, sed tantum DEI Filio incarnato. E. DEUS absolute consideratus per Redemptorem à Jobo non intelligitur, sed Dei Filius incarnatus.

LII.

7. In hujus Confessionis sine loquitur Jobus de visione corporali. Dicit enim, & quidē se de carne sua visurum DEVM, suis oculis corporeis. Ac verò DEUS Pater oculis corporis videri nequit, cum essentia divina sit invisibilis. Christus autem, DEI Filius incarnatus, conspici potest corporaliter, siquidem verum corpus habet, & aspicietur etiam in extremo die, non tantum à pijs, sed etiam impijs, Zach. 12. v. 10. Unde vicissim sequitur, per Redemptorem, quem se Jobus visurum credit, non nisi Christum denotari.

Excipiunt, Etiam DEVM videri posse, si non in sua essentia, tamen in specie assumta, ut Ezech. 1. Dan. 7. &c. unde putant, notari per hanc visionem, illam DEI apparitionem, quæ in ultimis Jobi capitibus describitur.

Respon. Id dici non probari, imò falsum esse, i. quoniam apparitio ista fuit Jobo ignota & inexpectata, ut contextus indicat: visio autem de qua C. 19. v. 26. fuit ipsi promissa, cognita, & certò sperata.

2. Non legitur expressè cap. ult. quòd DEUS visibili quadam specie apparuerit Jobo, sed tantum refertur c. 32. v. 1. quòd de turbine, hoc est, præmissa ingenti quadam tempestate, Jobo responderit. Verum si maximè concedatur, Deum visibili formà apparuisse (quia v. 5. id videtur innuere) non tamen hæc apparitio est illa visio, de qua Jobus c. 19. loquitur, ut ostensum. Neq; potest evidenter probari, Deum in terrâ stitisse, cum appareret Jobo c. 42. sicut dicitur. c. 19. super terram stabit. Nam magis consentaneum, si apparuit Deus, eum sublimiorem à terrâ visum esse, in eo videlicet loco, unde prius de nube & caligine loquebatur, ut jam tum quiescente turbine & dissipatâ nebulâ Dei majestas mirabili aliquâ & illustri specie sese exhiberet conspiciendam.

3. Jobus redemptorem naturaliter vivum & resuscitatum intelligit, E. etiam de visione ipsius corporali, non de specie apparente loquitur.

4. Jobus intelligit visionem ultimo mundi tempore futuram, qualis non fuit isthæc apparitio.

LIII. Pho

Photiniani nihil aliud reponere possunt, quam expositionem nostram nimis esse arbitrariam, quippe cum nomen Redemptoris ipsi quoque Patri tribuatur in sacris ut 2. Sam. 7. v. 23. Esa. 60. v. 16. Exceptio
Photiniana-
rum.

Resp. 1. Nulla inest argumento huic necessitas: Nomen Redemptoris alibi tribuitur DEO in genere. E. etiam hic, Nam & Moses vocatur Redemptor Act. 7. v. 35. Num inde statim inferri potest, quod & Iobus intelligat Mosen per nomen Redemptoris? Eadem sane est colligendi ratio, ut Photiniani argumentantur, nempe à particulari, quod nihil probat. Responsio.

2. Dicta allegata rectè exponuntur de Filio Dei, ut maneat universalitas regulæ suprâ indicatæ. Nam Christus etiam in V. Test. cepit fuit Ecclesiæ, ideoq; eam meritò liberavit & redemit tam à temporalibus, quam spiritualibus inimicis & periculis. Sic 2. Sam. 7. sermo est de liberatione & educatione Israelitarum ex Ægypto. Eduxit autem populum istum Angelus, qui Moyse apparuit in rubo, Exod. 3. v. 2. 6. qui visus est interdum in columna nubis, noctu in columna ignis, Exod. 13. v. 21. Num. 9. v. 18. Hic autem non fuit alius, quam Christus 1. Cor. 10. vers. 4. 9. Es. 63. v. 7. & seqq. Pari modo Es. 60. v. 16. Christus innuitur. Sermo enim est de ipsa salvatione, & redemptione, quæ non nisi Christo competit. Similes textus leguntur Es. 43. v. 1. 6. 48. v. 17. 20. 6. 49. v. 7. 26. 6. 50. v. 2. in quibus locis omnibus Christus includitur, quia sunt partes concionum Evangelicarum, quarum fulcrum est Christus cum suo merito.

3. Si maximè concederetur ex abundantia, Redemptoris nomen & Deo Patri quandoque tribui, fieret tamen hoc, quia Redemptio est opus ad extra, ideoq; commune toti Trinitati. Servandus autem est ordo Personarum, sicut & in aliis operibus externis debet. Ordo iste requirit, ut si terminum respicias, soli Filio Redemptio nis opus propriè feratur acceptum. Quando igitur Pater nominatur Redemptor, tunc est attributio nominis, ob aliquam communitatem operis; Interim Redemptio ipsa & ejus executio propriè competit Christo Mediatori, & hunc à Jobo intelligi, argumentis sat firmis fuit demonstratum.

5. Anomine
Postremus.

V. Anomine יָרֵחַ, quod notat postremum, & novissimum, unde sic colligo: Tale quid Jobus intelligit, quod novissimo tempore, adeoque post multa annorum intervalla futurum erat. Hæc enim est nativa significatio istius nominis יָרֵחַ. Sed restitutio sanitatis & honorum, non est facta novissimo tempore, post multos annos. Ergo istam Jobus non intelligit. Minorem probo, quia statim post colloquium cum Deo Jobus convaluit c. 42. vers. 9. 10. Istud vero colloquium post multos demum annos, adeoque novissimo tempore à sermone hoc Jobi c. 19. habitum fuisse unde probabitur? Est enim continua narratio colloquii Jobi cum amicis, quod statim excepit colloquium & responsum Dei, ubi Jobus convaluit, ideoque verosimilimum est, paucas intervenisse septimanas. Hæc autem non constituunt tempus aliquod novissimum, quo tamen futurum erat, quod Jobus hic commemorat.

LV.

6. A verbis
super pul-
verem sta-
bit.

VI. A verbis, Super pulverem stabit. Nulla horum expositio commoda potest afferri, si de temporali restitutione, exponas confessionem Iobi. Nam de Redemptore ipso hæc verba loquuntur, & de statione novissimis temporibus futura. Quæ verò quæso ratione hæc coherent cum sanitatis recuperatione? Quæ occasione, & quibus de causis hic verba faceret Iobus de Redemptore stante super terram, si non nisi ad restitutionem bonorum respiceret? Quod si verò de resurrectione Jobum loqui ponas, omnia coherent optime. Tum enim statio Redemptoris rectè exponitur de adventu in carnem, resurrectione è mortuis, & ultimo adventu ad iudicium, quæ omnia non pugnant, sed simul stare queunt. Nam & tempus incarnationis vocari tempus novissimum, patet ex 1. Cor. 10. v. 11. 1. Iohan. 2. v. 12. Heb. 1. v. 2. Deinde resurrectionem corporis novissimo die futuram, per se patet. Quamcunque igitur expositionem recipias, corruet opinio Phoenicianæ, & confirmabitur nostra. Si stationem illam de Christi resurrectione intelligas, Iobus exinde suam quoque voluit asseram, quia posito antecedente, ultrò sequitur consequens. Si de adventu ad iudicium ejusque sine primo, qui est resurrectio mortuorum, adhuc clarius & magis directè probatur nostra expositio.

LV

VII. A verbis, postquam corroserint carnem

meam. Utunque hæc exponantur, ipsa tamen mors & corruptio totalis innuitur, si verbum ⲉⲓⲛⲁⲓ pro corrodere accipiat^{7. A verbis, postquam corroserint carnem meam.}. Nam subintelligendi sunt vermes, uti pleriq; statuunt interpretes, quos dicit carnem suam corrosuros. Hoc autem fieri nequit, nisi mors præsupponatur. Sic Iobus c. 17. v. 14. per similem phrasin ipsam corruptionem innuit, quando ait; *Putredini dixi, Pater meus es; mater mea & soror mea, vermium.* Quo præsupposito, firmiter concluditur, Jobum de restitutione sanitatis non loqui. Quis enim verba facit de re post mortem futura, is non loquitur de beneficio temporali vel hujus vitæ. Et hæc est prima illorum verborum expositio.

Deinde vox ⲉⲓⲛⲁⲓ potest verbaliter capi, ut sit sensus, *post excitari meum, excidentur hæc quæ videtis*, hoc est, in nihilum redigetur mundus, de quæ interpretatione supra egimus in *ἀναλύσει & ἐκθρόσει*. Quo pacto clarè innuitur resurrectio, ultimo die futura, ut sanitatis restitutio nequaquam possit intelligi.

Non minus pro nostrâ sententia facit illorum expositio, qui verbum ⲉⲓⲛⲁⲓ *ⲁⲓⲛⲁⲓ* reperunt; Est enim locutio Iobi elliptica, ut ita compleri debeat; *postquam pellis mea consumpta fuerit, hæc jam adde, similiter super terram stabit, vel consurget è terrâ*, quâ ratione iterum clarissimè probatur resurrectio corporis.

Deniq; si ⲉⲓⲛⲁⲓ deducatur à ⲉⲓⲛⲁⲓ & vertatur per *circumdabitur*, de quo itidem supra prolixè egimus, vicissim stabilitur nostrâ opinio de circumvolutione pellis circa carnem, hoc est, de resurrectione, extremo die futurâ.

Ita ergo videmus, siue verba illa exponantur de corrosione vermium, siue de excidio mundi, siue per ellipsin, siue de circumvolutione cutis, semper confirmari opinionem nostram, simulq; cadere contrariam. Quod enim dicunt, *Iobum loqui de attritione corporis per morbum*, probare nequeunt: Morbus enim nunquam prorsus corpus corrodere, adeoq; destruere dicitur. Tale insuper hîc intelligitur, quod novissimam Redemptoris stationem consequitur, ideoque de morbo & sanitatis recuperatione dictum Iobi falsò exponitur.

3. Averbis,
Et de carne
mea videbo
Deum.

LIX. Averbis, Et de carne meâ videbo Deum. *Qui loquitur de visione DEI de carne, vel ex carne, is loquitur de statu futuro post hanc vitam. Sed Jobus loquitur de visione Dei ex carne. E. loquitur de statu futuro post hanc vitam. Minor est in textu. Major probatur, quia visio Dei in carne est corporalis, & fit de facie ad faciem, unde Jobus expressè: Videbo his oculis meis, corporeos monstrans & intelligens, qualis videndi modus non datur in hac vitâ, sed tantum post resurrectionem.*

LIX.

Exceptiones
adversario-
rum.

Adversarij contrâ quasdam glossas & exceptiones afferunt.
1. Videbo DEVM de carne meâ, idem est, ac si dixisset Jobus, ex afflictione, quam sentio in carne meâ, cognosco, Deum me affligere.

Respondeo: 1. Qualis quæso ex hac paraphrasi oritur consolatio? Num hoc istud singulare est, quod Jobus ad perpetuam rei memoriam in silice scribi exoptat?

2. Jobus non loquitur de re & sensu præsentis, sed de futuro, Videbo, & quidem in novissimis diebus. A DEO autem se affligi, jam tum ipso actu & in præsentis cognoscebat.

3. Quis maleficus, à carnifice virgis cæsus, posset dicere, se videre Deum de carne sua, quia sentit afflictionem.

4. Mera est petitio principij & violenta interpretatio, quia ^ψvel caro in Scripturis nunquam idem est, quod afflictio in carne. Ita enim confunderetur substantia cum accidente. Quo pacto omnia posset in dubium vocari, & similibus glossis corrumpi. Versu statim præcedenti 20. eadem vox haberet & ipsa carnis substantia denotatur.

LIX.

2. Videbo DEVM, idem est, ac videbo vel agnoscam DEI potentiam, & providentiam, & beneficentiam, ut exponit Mercerus: vel ut Vatablus, sentio Deum esse, qui me affligit, ne putes me illum ignorare.

Respondeo. 1. Quam ferax glossarum est ingenium adversariorum, ut etiam contrarias assumant, idemque dictum in bonam & malam partem simul exponant! Prius autem deliberent, quam in primis eligant.

2. Vatabli

2. Vatabli expositio nequit consistere, cum ita nihil singulare dicatur, nulla consolatio ibi contineatur, nec res futura, sed præsens innuatur, omniq; ratione desitatur.

3. Jobo nihil potuit constare de certo beneficentiæ divinæ in temporalibus experimento: Cur ergo tam audacter ad id provocaret?

4. Agnitio divinæ potentia fit intrus & oculis mentis, non foris & oculis corporis, qualem tamen Jobus haur obscure innuit. Licet enim verbum **INT** nonnunquam de interno mentis sensu accipiatur, ut Genes. 41. vers. 1. *Et vidit*, hoc est, intellexit Jacobus; attamen verbum **INT** de sensu visus externo usurpatur, unde Prophetis vulgò tribuitur, qui hinc *videntes* inter cætera dicuntur, quoniam externas quandoq; visiones, & apparitiones habuerunt.

LX.

3. Refert Pineda pag. 112. Hebraeum quendam octogenarium, qui jam antè Venetijs & Romæ docuerat, Hispalim ad se venisse anno 99. & hanc glossam sibi obtrudere voluisse, videre Job in carne sua DEUM, idem esse, quod DEI mirabilia in Carne alioquin erummosâ cognoscere, quasi Job in illo morbo suo, miraculo vivens virtute divinâ corroboretur.

Resp. Ex rationibus modò positis, similiter hæc ipsa glossa refutari potest. Nam 1. isthæc cognitio mirabiliom fuit præsens, Jobus autem loquitur de futuro. Nec est ratio, cur enallagen temporis assumam, quia non est recedendum à proprietate literæ, nisi cogens afferatur ratio. 2. Jobus loquitur de visione post corrosionem, hoc est, post mortem, E. non de visione mirabilium ante mortem. 3. Non cessisset hoc solatio. Quò enim quis diutius in angustiis sustentatur, & relinquitur, eò plus patitur, unde pressi nihil magis exoptant, quàm obitum. Jobus autem verbis istis se erigit, & consolationis loco illa proponit.

LXI.

IX. Ab opinione Iobi, secundum quam de re-
stitutione temporalium desperavit. Quicumq; se bre-
vi moriturum, & nunquam ad prioris status florentis habitum re-
diturum putat, is restitutionem sanitatis & bonorum non præsu-
mit, multò minus certò & infallibiliter ad illam provocat. Sed

9. A Iobi o-
pinione.

F 3

Jobus

Jobus brevi se moriturum putavit &c. E. sanieatis restitutionem non præsumit. Major certa est; Minor variis dictis probari poterit, verum sufficiant sequentia. Cap. 10. v. 20. 21. *Dimitte me, ut recreer paululum, Antequam vadam & non revertar.* Ratus igitur est, se brevi ex hac vita abiturum. Clarius adhuc est textus c. 7. v. 7. *Ventus est vta mea, Non revertetur oculus meus, ut videat bona.* E. penitus desperavit de felicitate status temporalis. C. 13. v. 15. *Ecce occidet me, non sperabo.* Sicut et vtrid mich doch erwürgen / vnd ich kans nicht erwarten / quod vulgata falso reddidit: *Etiamsi occiderit me, in ipso tamen sperabo.* C. 16. v. ult. *Anni numerati venerunt, & semitam, per quam nõ revertar, ambulabo.* C. 17. v. 1. *Spiritus meus corruptus est, Dies mei successi sunt, solum mihi superest sepulchrum.* C. 17. v. 14. *Putredini dixi, Pater meus.* Ver. 15. *Vbi est nunc præsolatio mea, quis eam intuebitur, in sepulchrum descendet.* Cap. 30. v. 23. *Scio, quia morti trades me, ubi constituta est domus omni viventi.* Iam si Jobus scivit, se brevi moriturum, quomodo scire & expectare potuit contrarium, se non moriturum? Imò in hoc ipso c. 19. v. 10. ait: *Destruxit me undiq; & fecit recedere à me sicut lignum spem meam,* Et hat mich zerbrochen vmb vnd vmb / vndd lessi mich gehen / vnd hat ausgerissen meine Hoffnung wie ein Baum.

L XII.

Ad hæc argumenta fortissima nihil aliud excipere queunt, quàm Jobum ista proloqui ex *marore animi*. Fatemur a. ipsum fuisse *maerore* correptum, non tamen ratione spoliatum, ut nesciret, quid loqueretur. Dixit ergo veram mentis suæ sententiam, & prout corde statuit, sic ore protulit; Dixit se brevi moriturum, spem suam omnem esse excisam, E. etiam verè ita statuit, & per consequens c. 19. ubi de re certa sibiq; infallibiliter cognita sermonem facit, non restitutionem sanieatis bonorumve, vel ullum temporale beneficium intelligit, sed resurrectionem corporis & æterna bona. Aliàs isthæc *Evangelio Davi* conciliari nequeunt, quod tamen fit optimè, si dicas, Jobum desperasse de Bonis temporalibus, sed sperasse bona æterna, & futuram corporis resurrectionem.

LXIII.

no. Ab absur-
do & peri-
culo.

X. Ab absurdo & periculo. Si talis mos exponendi Scripturas introducatur, ut glossæ & expositiones fingantur pro arbitrato, nulla tandem manebit certitudo, sed quidvis ex quovis

quovis deducet quivis, nec habebimus ultra Theologiam, sed mera
 ra humani cerebri fragmenta. Proinde non sumus tam temerarii, ut
 ob quasdam adversariorum ratiunculas cedamus protinus, & anti-
 quam Ecclesie expositionem tot seculis defensionem deseramus, ne
 istae novitates paulatim corrumpant fidem puriorem, & merus se-
 quatur Epicureismus. LXIV.

XI. A Testimonio LXX. interpretum. Hi enim per 11. A testimo-
 Goel Christum, per stare super pulverem ipsam resurrectionem intel-
 nio LXX.
 legerunt, quando ad hunc modum verterunt: ὁδα ὅτι ἀνάσσει τὸ δέσμα μου. hoc est.

Scio ego, quod aeternus est, qui me solvere debet, & super terram suscitabit pel-
 lem meam. Qui vero nos solvit à peccato, ab ira DEI, est Christus;
 & hic idem nos resuscitabit super terram, in die ultimo pantocriti-
 co. Idem interpretes in extremo capite Jobi sic legunt: Mortuus est
 Job senior & plenus dierum. Scriptum est autem (nempe c. 19. aliò enim
 collimare nequeunt) ipsum rursus resurrecturum, cum quibus resuscitae
 Dominus. Quae verba Niceas testatur, referente Pineda p. 102. neq; in
 Hebræo, legi, neq; apud Aquilam & Symmachum, legi tamen a-
 pud Theodorionem, quod ipsum concedit editio Sixti Vaticana,
 idem agnoscit Origenes in Epistola ad Africanum, de historia Su-
 fanna. LXV.

XII. A Testimonio Targû. Loco יְהוָה legit istud פְּרִיק 12. A testi-
 notante Schindlero in Lexico fol. 267. Quod idem est, ac Redemptor, monio Tar-
 meus. Sic autem vocat Christum, quia carnem nostram assumens gum.

factus est noster frater, Consanguineus, ut nos ex potestate Dia-
 boli redimendi jus ad ipsum pertineret. Eademq; vox habetur
 Esa. 59. v. 20. Et veniet ad Zion. In hebræo est יְהוָה Targû haber פְּרִיק
 Redemptor; A. E. פְּרִיק הוּא יְהוָה Iste est Messias. Ab eadem radice de-
 scendens vox habetur 1. Tim. 2. v. 6. in editione Syriaca, Semetipsum

dedit pretium לְיִשְׂרָאֵל redemptionis: Et Luc. 1. v. 71. וַיִּבְרָא
 ut liberaret nos ab inimicis nostris. Vnde nomen פְּרִיק vel פְּרִיק notans
 redemptorem κατ' ἐξοχήν ita dictum, hoc est, Christum. Cum igitur
 eandem vocem adhibeat Targum Jobi, 19. sequitur, quod ver-
 ba Jobi de ipso Messia intellexerint.

13. A Testi-
monijis Ra-
binorum.

XIII. A Testimonijs Rabinorum. Pineda p. 101. & 13. refert, R. Samuelem Marochianum nostram de resurrectione interpretationem agnovisse, & probasse in Epist. de adventu Messiae ad Isaacum Israelitam, C. 11. Potest insuper huc referri quoddam dictum R. Haccados, quem Iudaei Magistrum nostrum sanctum nuncupant ex libro, quem נִיבֵן לְיָדָא id est, *revelatorem arcanorum* nominant. Verba sic habent, ut illa citat Galatinus l. 3. de Arc. cath. Vet. c. 19. fol. 153. B. C. *Quia Messias DEVS & Homo futurus est, vocatum est nomen ejus Immanuel, quod interpretatur Nobiscum DEVS, in corpore scilicet & carne nostra. Quemadmodum Iob refertur 19. cap. dicens. Et ex carne mea videbo Deum. Hec ille. Unde patet, quod R. Haccados putarit, Jobum loqui de Messia, nobis quoad carnem simili, & quem Jobus se ex carne sua visurum speravit. Huc pertinet antiqua illa Thalmudistarum traditio, quod mundus DEUM sit visurus oculis, & populi digito sibi invicem illum ostensuri, quam refert Galatinus lib. 3. c. 27. & ibidem citat ex Beresith Ketanna, hoc est, expositione Genesis Minoris super illud Gen. 18. & Apparuit ei Dominus, haec verba. *Scriptum est Iob. 19. Et rursus vel postea pelle mea circumdabuntur ista, & ex carne mea videbo DEUM.* Ubi notes duo. 1. Versionem (*pelle circumdabuntur*) quo pacto veteres Thalmudistae pariter locum istum intellexerint de resurrectione, & Lutherus eundem plane sensum expressit. 2. Quod visionem corporalem a Jobo notari censuerint. Eo enim sine Jobi dictum allegatur ibi, ut probetur traditio, quod Mundus oculis corporeis DEUM sit visurus. Nostram ergo doctores Rabini opinionem expresse approbant, & contrarias refutant.*

14. A Testi-
monijis Pa-
trum.

XIV. A testimonijs Patrum. Nullus est ex orthodoxis & antiquis Patribus, qui non dictum hoc Jobi de ipsa carnis resurrectione exposuerit. Hieronymus ad Pammachium scribit: *Quid hac Prophetia manifestius? Nullus tam aperte post Christum, quam iste ante Christum de Resurrectione loquitur, sperat resurrectionem, Anò vidit & novit.* Cassiodorus lib. 1. divin. lect. c. 5. *Resurrectionem carnis,*

carnis sic prophetat, ut nullus de ea vel manifestius vel cautius aliquid scripsisse videatur. Scio, ait, quod Redemptor meus vivit etiam. Augustinus lib. 22. de civitate Dei, cap. 29. Illud, quod ait Iob, In carne meâ videbo Dominum, resurrectionem carnis sine dubio prophetavit. Cyprianus in expositione Symb. Iob mysticis redundans totus eloquiis, evidenter resurrectionem mortuorum prædicit. Adde Clementem Romanum lib. 5. constit. c. 5. Tertull. de resurrect. car. c. 29. Cyprianum lib. 3. Testim. c. 58. Iustinum in orat. ad Antonium. lib. 5. cap. 15. Nazianzenum orat. 23. in laudem Heronis; Cyrillum Hierosolym. catech. 18. & c.

LXIIIX.

Membrum quintum.

ΕΠΙΛΑΤΕΙΣ CONTRARIARVM RATIONVM.

Inter veteres fuit Eugubinus, qui sententiam illam Iobi de metaphorica resurrectione ad meliorem vitæ conditionem atque fortunam interpretatus est. Nam juxta ipsum, novissimè post calamitatosam conditionem Redemptor de terrâ resurrexit, cum tandem visus est sententiæ. Dem ipsi Iobo: tunc rursus circumdatus est Iob pelle suâ, cum illi integra & sana restituta est, quæ ulceribus tota confusa & lacerata fuerat: tum etiam redditus est externus splendor & amictus bonorum omnium, quibus antea spoliatus fuerat: Vidit præterea Deum loquentem secum, non viderunt alij. Non enim visus est Deus tribus amicis. Eandem εἰρηνησίου probat & defendit Georgius Eniedinus, Neo-Arrianus. Argumenta, quibus contra nos pugnant, sunt in duplici differentia. Quædam nostræ εἰρηνησίου, quædam versionis Lutheri opponuntur. Nos utramque classem distinctim considerabimus.

LXIX.

Objectiones.

Contra interpretationem hæctenus demonstratam.

I. Hebraei æquè, ut Christiani, resurrectionem mortuorum credunt, ideoque hæc verba Iobi, eodem sensu interpretati fuissent. At verò nemo Hebræorum Rabbiorum sic de hoc locutus est: Ergo sequitur, alium horum verborum esse sensum.

G

Resp.

De senten-
tia Hebraeo-
rum.

Resp. 1. Argumentum est peti- tum ab authoritate humana, quæ nihil valet in divinis, & rejicitur ab ipsis Photinianis, Nam possent multa nominari dicta, quæ Rabbinis diversimodè aliter- que ac nos, exponunt, etiam circa illa dogmata, in quibus est con- sensus, ut de Messia, Num autem vera interpretatio est rejicien- da, quia Rabbinis, quorum tamen sensus sunt occæcati 2. Cor. 3. v. 14. eam non ad probant?

2. Falsissimum est, quod assumitur, ut verum. Suprà enim audi- vimus testimonia Rabbinorum, qui haut obscure innuunt, Jo- bum loqui de resurrectione corporis, & de beatâ visione in cœlis. Nimis igitur audax, ne quid gravius dicam, est pronunciatum, neminem Hebræorum sic de hoc loco esse locutum.

LXX.

II. C. ultimo Jobi v. 12. dicitur, quod DEVS benedixerit Iobo in novis- simis magis, quam in principio ejus. Ergo c. 19. Iobus respexit ad benedictio- nem illam temporalem, factam in novissimis diebus. c. 42.

An c. 19. Iobus
Virespiciat
ad appa-
ritionem c.
ult. descri-
ptam.

Respondeo. 1. Nulla inest argumenti consequentia: Bene- dixit Deus Iobo ultimo vite tempore. Ergo caput 19. non loquitur de resurre- ctione. Quæ hic terminorum est cohesio?

2. Aliud novissimum c. 19. & aliud c. 42. intelligitur. Ibi est nomè adjectivum יָרִיבֵּן, novissimus, quod refertur vel ad Chri- stum, vel ad diem ultimum, ut vox diei sit subintelligenda, vel sumitur adverbialiter; Hic est nomè substantivum יָרִיבֵּן quod significat finem vel postremam, ut Gen. 49. v. 1. Deut. 4. vers. 30. Nihil que aliud notatur, quàm postrema pars vitæ Iobæ, ut sit sensus; In ætate ultimâ & annis posterioribus, Deus magis bene- dixit Iobo, quàm in ætate priore vel annis prioribus, antè ipsius calamitates & pressuras. Cum ergo de rebus distinctissimis utro- bique sermo sit, utiq; nullus c. 19. sit respectus ad benedictionem c. 42. quippe quam Jobus tum temporis planè ignoravit.

3. Ipse Eniedinus sibi non satis constat. Nam c. 19. vocem novissimi cum Mercero refert ad Deum Patrem, qui omnibus ho- minibus consumtis super terram, postremus sit futurus & in æ- ternum perstaturus, juxta Es. 44. v. 6. Ego sum primus & novissimus, seu postremus, hoc est, æternus. Sed cap. 42. vox novissimus refer-

EMK

tar ad dies Jobi: Quomodo igitur unum per alterum explicari, & quomodo hæc discrepantes interpretationes conciliari possunt? Si enim novissimus est attributum Dei, quâ istud ratione potest accommodari statui Jobæo?

LXXI.

III. Eugubinus sic discurre: *Iobus resurrexit die novissimo de terrâ, hoc est, è suis calamitatibus emerfit & exaltatus est; sicut Deus dicitur pauperem erigere de pulvere Psal. 113. vers. 7. Circumdatus est pelle suâ, nempe cum illi integra & sana restituta est; vidit Deum loquentem c. 42. non viderunt alii, non enim visus est tribus amicis: in ultima verò resurrectione conspicuus apparebit Dei Filius impiis æquè ac justis.* Glossa Eugubini.

Ref. 1. Glossam audio jam satis refutatam, sed rationem firmam non audio. Nec enim sequitur: Psal. 113. *Suscitare de terrâ est exaltare vel ad honores evehere: E. idem est sensus Iobi 19.* Nam quod idem esse nequeat sensus, suprâ evidentè probavimus; unde argumenta repetenda sunt.

2. Quod visionem Dei attinet, non intelligitur à Jobo simplex aspectus, sed beatus & salutaris. Per istam enim visionem semetipsum erigit & solatur, quia *Datus mihi, est gaudij, solatij & beatitudinis.* Quo pacto nullus peregrinus, nullus impius (qui in Scripturis Υ nominatur, quoniam à vera fide & pietate est alienus, ut suprâ in ἀναλύσει docuimus) videbit Christum. Deinde verba Iobi, *Ego videbo, non peregrinus,* commodè sic exponi possent, ut non denegeretur alijs visio, sed tantùm confirmetur ejusdem corporis resurrectio: *Ego ipse, non alius in carne meâ, videbo DEVM:* ut ita respiciat ad identitatem personæ suæ, non verò idem neget alijs. Novit enim optimè, se solum non visurum esse Deum, in cælis.

3. Unde probabitur, à solo Iobo, non ab amicis, Deum esse visum in ista apparitione, c. 42. Nam eundem Deum audiverunt loquentem, & ipsos increpantem, Ioboque adstiterunt. Unde, ergo probabitur, ipsorum oculos fuisse clausos vel detentos, ne viderent Deum?

IV. Chaldaeus legit: *Ex carne meâ videbo bonum Dei, id est, felicitatem. Ergo de sanitatis & bonorum restitutione sermo est.*

De versione
Chaldaica
hujus textus.

Resp. 1. In paraphrasi Chaldaica habetur ܘܢܝܢ , quam interpres vertit non per bonum nominaliter, sed adverbialiter. Buxtorffius in Lexico pag. 965. ܘܢܝܢ convenire, ait, cum Hebræo וּבְיָמַי rediit, reversus est, quia Chaldaicè Schin convertitur in Thau, ut scribit pag. 878. Sumitur autem ܘܢܝܢ non ut verbum, reversus est, sed ut adverbium, denuò, iterum. Habent enim Hebræi regulam, quam notavit Schindlerus in Lexico col. 1816. A. Quando וּבְיָמַי cum alio verbo construitur, valet iterum, rursus, denuò, ut Est. 6. v. 13. Psalm. 71. v. 20. Psal. 78. v. 41. Psal. 85. v. 7. Fit autem hoc v. 26 c. 19. Iobi. Præcedit enim verbum *Videbo*. Imò apud Chaldaeos ܘܢܝܢ sæpè ponitur absolutè, Pro rursus, ampliùs, præterea, item. Fallunt ergo adversarii, quando Chaldaicum legere dicunt: *Videbo bonum Dei*. Errorem verò videntur hausisse inde, quòd forsitan quispiam non rectè attendit literas, nec legit ܘܢܝܢ iterum, ut est in omnibus exemplaribus, sed ܘܢܝܢ quod Chaldaicè notat bonum vel beneficium, à ܘܢܝܢ bonus. Quid à nostræ causæ præjudicare potest adversariorum negligentia & socordia? Rectius inspiciant textum, antequam ex illo contra nos argumentari præsumant.

2. Si maxime Chaldaeus ita vertisset, hinc tamen minime vicerent adversarii. Argumentum enim est ab autoritate humana, cui vicissim opponimus auctoritatem LXX. Patrum & aliorum interpretum plurimorum.

V. *Quomodo est verisimile, Iobum aliquid de resurrectione Christi scivisse aut cogitasse, cum ne Apostoli quidem, quamvis sæpè à Christo admoniti & docti, illam sciverint, aut crediderint, antequam manifestis & crebris redivi-
vi Christi apparitionibus confirmati sunt?*

Resp. 1. Nulla inest argumenta consequentia: *Apostoli non crediderunt resurrectionem Christi; Ergo nec Iobus, nec alii fideles in Veteri Testamento eam crediderunt.* Nam Christi discipuli erant fascinati opinione regni mundani, quem errorem omnibus pijs Testamenti Veteris tribuere velle, nimis audax pronuntiarum esset.

2. *Pari modo aliquis ita concludere posset: Apostoli non crediderunt, Christum pro peccatis mundi moriturum; Ergo nec Iobus, nec alii hoc credido-*

crediderunt: cum tamen *Esaias c. 53.* clarissimè de hoc vaticinatus fuerit,

3. Paulus ait, Christum tertià die resurrexisse secundum Scripturas, *1. Cor. 15. v. 4.* Ergò fidelibus in V. T. qui Scripturas habuerunt, non fuit planè incognita futura Christi Resurrectio. Referunt huc pleriq; interpretes dictum Davidis *Pf. 16. v. 8.* quod explicatur *Act. 2. v. 27* & dictum *Osee c. 6. v. 2.* typum Ionæ *c. 2. v. 1. 11.* de quo legitur *Matth. 12. v. 40.*

LXXIII.

Objectiones adversus Germanicam Lutheri versionem?

1. Lutherus vitiosè nomē אֲחֵרֵי־נָחַךְ exponit adverbialiter hernach, ac si legitur אֲחֵרֵי־נָחַךְ deinceps, ut *Iobi 3. v. 1.* Nomina verò & adverbia maximè differunt, nec sunt invicem permutanda.

Resp. 1. Hebræis familiare est ut nomina ponantur loco adverbiorum. Exempla ubivis sunt obvia: cumq; verborum coherencia & scopus Iobi hoc ipsum requirant, rectè Lutherus adverbialiter vertit. De vocabulo אֲחֵרֵי־נָחַךְ.

2. Si maximè concedamus, אֲחֵרֵי־נָחַךְ habere sensum nominalem, nihil tamen contra nos obrinebit adversarius. Potest enim subintelligi aliud nomen substantivum, ut tempus, dies, quia frequètes sunt apud Hebræos huiusmodi Ellipses, ut *Deut. 13. v. 10.* Et manus totius populi אֲחֵרֵי־נָחַךְ in postrema scilicet אֵת vice, hoc est, postremo. Similis loquendi ratio est apud Iobum: Resurget אֲחֵרֵי־נָחַךְ ultimo, nimirum die, hoc est, deinceps, postremo, hernach.

3. Si maximè ad Redemptorem referas, nomen אֲחֵרֵי־נָחַךְ non tamen culpari debet Lutheri versio, quia non respexit voces singulas, sed sensum, quod fidelis etiam est interpretis. Si enim Christus surget novissimus, utiq; & surget novissimò, hernach.

LXXIV.

II. Lutherus sumit pulverem pro sepultura & sepulcorum receptaculo, ex quo revocandi in vitam mortui, cum in textu Hebræo non habeatur ex pulvere אֶפְרָרָה vel אֶפְרָרָה uti habetur *Iobi 28. v. 2.* sed super vel supra, כַּעַר

עפר^א ut & cap. 17. v. 15. & 41. v. 24. quibus in locis Phrasis isthaec, non motum de loco, sed ad locum, vel in loco significat.

De nomine
עפר.

Resp. 1. Nos verba עפר^א non simpliciter vertimus è pulvere, sed si de verbo ad verbum sic reddendum, ita reddimus, super terram vel in terrâ stabit, nempe Christus è sepulchro prodians redivivus.

2. Adversarij negare nequeunt præpositionem ל plurimas admittere significationes, nec semper motum ad locum denotare, sed sæpius notare à vel ab, ut Zach. 4. v. 3. Argumentum ergo est ex meris particularibus constarum: ל^א quandoq³, notat motum ad locum: E. semper. Ergo etiam cap. 19. Iobi: LXX, sanè contradicunt, qui vertunt עפר^א נש. Nostram verò sententiam supra in ενθροισι^α satis prolixè exposuimus.

3. Per עפר^א in Scripturis sepulchra & receptacula mortuorum notari, frequentius est, quàm ut probari debeat. Vide Es. 3. c. 14. Iob. 17. v. ult. C. 20. v. 11. C. 21. v. 26. Es. 26. v. 19. Dan. 12. v. 2. &c.

4. Lutherus vicissim non verba, sed sensum attendit, adeoque non verbum de verbo reddidit, sed scopum Jobi & veram ejus mentem exposuit, quod interpretes alij similiter observavunt, & ob hoc jure laudantur, nedum ut reprehendantur.

LXXXV.

Quæ autem præterea objiciunt de verbo עפר^א quod Lutherus vertit activè, Er wird mich aufferwecken, & sensu v. 26. Postquam, pellem meam contriverint, ubi Lutherus reddidit, Und ich werde darnach mit dieser meiner Haut umgeben werden / ad ista omnia responsum est supra in εδγ^α Πεφωσ^α, quæ hic repetere nolumus, ne Lectori fastidium creemus.

LXXXVI.

Membrum Sextum.

BREVIS AD QUÆSTIONES NONNULLAS E TEXTU
FLVENTES ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

QUÆSTIO I.

Num fides per ignorantiam definiri
debeat?

Ita

Ita quidem Bellarmino visum est, qui lib. 1. de justis. c. 7. col. Opinio Bel-
 949. B. Myſteria, inquit, fidei, quæ rationem ſuperant, credimus, non intel- larmini.
 ligimus; ac per hoc fides diſtinguitur contra ſcientiã, & melius per ignorantiam,
 quam per notiã deſinitur. Sed contrarium ſuo exemplo Jo- *Quæ reſuta-*
 bus confirmat, qui ſublimem & omni rationi incomprehenſibi- *tur per di-*
 lem Reſurrectionis articulum ſe pleniffimè ſcire, adeoque ſeien- *ctum Iobi,*
 do credere proſiteretur. Ex quo tale argumentum neſtimus: Reſur-
 reſctio mortuorum ſcitur. Reſurreſctio eſt articulus fidei: E. quidam
 articulus fidei ſcitur, & per conſequens, falſum eſt generale iſtud Bel-
 larmini pronunciatum, myſteria fidei rationem ſuperantia non
 intelligi, vel fidem contra ſcientiam diſtingui.

LXXVII.

Poteſt inſuper falſitas iſtius hypotheſeos evinci, A fidei ſy *Et alias rã-*
 nonymis Luc. 1. v. 77. Rom. 6. v. 25. Tit. 1. v. 1. A claris Scripturæ testi- *tionis.*
 moniis, Ef. 57. v. 11. Heb. 11. v. 3. Ab attributo fidelium, qui dicuntur co-
 gnoscere & intelligere, Matth. 13. v. 23. Iob. 6. v. 69. Gal. 4. v. 9. Eph. 1. v. 17.
 A fidei oppoſitis, quæ ſunt ſtulticia, Luc. 24. v. 25. ignorantia, Act. 7.
 v. 23. 30. & cæcitas Rom. 11. v. 28. Ab aſſenſu, qui notiã ſemper
 præſupponit, unde Cyrillus 1. 11. in Joh. c. 16. ſcribit: *Fides quid ali-*
ud eſt, quàm vera DEI cognitio? Quæ argumenta tam firma ſunt, ut
 Jelu vitæ Coſtero teſtimonium veritatis extorſerint, ſiquidem 6.
 4. Enchir. mihi p. 170. fatetur, *primam fidei proprietatem eſſe, quòd ſit*
ſpecies quædam cognitionis, non minus atq; ſcientia & opinio, ſicut A-
poſtolus ait Hebr. 11. v. 3. Fide intelligimus.

LXXIIX.

Notandum verò eſt, quòd cognitio verſetur, vel circa quæſtio. *Duplex co-*
 nem, *An ſit,* vel circa quæſtionem *Quòd ſit,* & propter quid. *Ibi rei exi-*
 ſtentia, *hic eſſentia, cauſa & modus cognoscitur: Illam vocant noti-*
ciam certitudinis, quia res certò quoad exiſtere ſuum cognoscitur:
hanc evidentia, cum præterea ejus quidditas vel per ſenſum, vel per
 rationē apodicticam innotefcit. *Priorem cognitionis ſpeciem cum-*
primis notatã volumus, nō poſtèriorem, quando myſteria divina
 ſciri per fidem ſtaruimus. Quod ipſum difficere non potuit Gregor.
 de Valentia, qui Tom. 1. diſpur. in Thomam diſp. 1. quæ ſt. 1. puncto 3.
 col. 28. A. ita ſcribit: *In aliis Scripturæ locis, illa, quæ cognoscuntur per fi-*
dem, hoc ipſo ſolùm quòd certa ſunt, ſciri dicuntur, ut Job, 19. Scio, quòd Re-
demtor meus vivit.

LXXIX. Porè

Aliud est no-
ticia, & ali-
ud scientia.

Porro & hæc distinctio venit observanda, quòd aliud sit γνώσις vel noticia, aliud Πιστήμιον vel scientia. Nam illa notat cognitionem rei, in genere, qualiscunque sit: hæc simul cognitionem in specie, rerum dontaxat necessariorum, per demonstrationes à priori, quo sensu in posterioribus analyticis accipitur. Concedimus igitur, quòd fides non sit Πιστήμιον Philosophica, interim tamen non est mera άγνοια sed γνώσις aliqua, cum nihil credam, nisi quod credendum esse, & ita se habere, sciam. Ac proinde rectè sentit Bellarm., cum fidem negat esse Πιστήμιον, sensu speciali & Philosophico exceptam: Errat autem, vel ad minimum incommodè loquitur in eo, dum infert, fidem esse ignorantiam, quia non sit Πιστήμιον Philosophica. Quasi verò à remotione unius speciei liceat argumentari ad remotiorem generis: & quasi præter scientiam humanam non detur γνώσις divina & Theologica, quæ vocatur sapientia DEL, 1. Cor. 2. v. 6. 7.

QUÆSTIO II.

Quanam salvificæ fidei partes sint ?

Si Iobi exemplum consideraverimus, parata erit responsio, Nam cum ille crederet futuram sui corporis resurrectionem, 1. Sciebat, hoc sibi promissum & revelatum esse. 2. Toto animo assentiebatur, & plenissimè de hoc ipso persuasus erat. 3. Fiduciam propterea suam ponebat in Christum Redemptorem, omnesque miseras, spe resurrectionis & beatæ visionis leniebat. Fides igitur Iobi constabat tribus partibus sive actibus, invicem consequentibus. 1. Notitiâ. 2. Assensu. 3. Fiduciâ. Et hæc tria in verâ fide semper concurrere oportet.

Tres sunt
partes, fidei.

Requiritur enim in Credente 1. Πιγνωσις seu illuminatio mentis, quâ cognoscuntur ea, quæ tum ad DEL, tum ad nostri noticiam spectant, juxta dicta Iob. 17. v. 3. 2. Pet. 2. v. 21. 1. Iob. 2. v. 3. 4. Requiritur 2. συγκατάθεσις, hoc est iudicium adprobans & assensus firmus, quo credimus Deo, ejusque verbo, tanquam veritati primæ & infallibili, unde fides appellatur ἔλεγχος ἢ βλέπεμένων, argumentū seu certa persuasio de rebus etiam nondum apparentibus, Heb. 11. v. 1. Requiritur tandem 3. πρόσδεγμα vel apprehensio & receptio fiducialis, per quam meritū Christi & promissiones gratiæ firmiter applicantur.

Nam

Nam fiducia est Christum quærere *Es. 55. v. 6.* ad illum venire. *Math. 11. v. 28.* ipsam cum sua iustitia apprehendere, *Rom. 9. v. 30.* meritum ejus sibi appropriare *Philipp. 1. v. 21.* pleno conatu cordis in id ferri, *Rom. 4. v. 21.* & in eo suavissime acquiescere, *Heb. 10. v. 22.*

LXXXII.

Partium harum multa sunt discrimina. *Primam* enim habere possunt hæretici: *Secundam* tantum orthodoxi: *Tertiam* soli partium fi-
renati, adeoque posterius membrum semper includit prius, non dei.
contrà. *Priores* duarum partes ad intellectum, *tertia* ad voluntatem.
pertinet. *Priores* respiciunt omne verbum Dei, *tertia* promissionem gratiæ & meritum Christi. Per *notitiam* cognoscimus revelata de Deo: per *assensum* credimus Deo: per *fiduciam* credimus in Deum, quæ junctim exprimuntur *Ioh. 14. v. 10.* qui de notitia, *v. 11.* qui de assensu, *v. 12.* qui de fiducia loquitur.

LXXXIII.

Errant igitur, 1. *Photiniani*, qui fidem salvificam in generali tantum fiducia & nova obedientia sicam esse autumant, ut patet ex Germanicis Institutionibus *Ostrodici c. 2. p. 12. seqq.* 2. *Pontificii*, qui notitiam è definitione fidei remouent, & loco fiduciæ meram dubitationem substituunt, quo pacto tum fidei natura impugnatur, quippe, quam fiduciam esse, & Etymologia, & synonymia, & manifesta Scripturæ dicta, & declaratio Exegetica, & loca parallela, & fidei effecta, & fidelium exempla, & alia multa clarissime ostendunt: tum omne solatium Christianis adimitur, ut morituri nihil habeant solidi, quo turbatam, sollicitamque animam erigere possint.

LXXXIV.

QUÆSTIO III.

Quodnam fidei objectum sit?

Cum fides sit partim notitia & assensus in intellectu, partim fiducia in voluntate, hinc pro diversitate istarum partium diversa objecta nanciscitur. Nam *objectum assensus* vel est *adequatum*, nimirum omne & solum verbum Dei, cui uni & soli debemus assentiri 2. *Tim. 3. v. 14. 2. Pet. 1. v. 18. 19.* vel est *primarium*, quod sunt præcipua doctrinæ capita, quæ vulgò solemus nuncupare *articulos fidei*. Et hoc objectum assensus a Iobò quidem distinctè non

H

expo-

Exponitur: attamen sine omni dubio præsupponitur, & quodammodo istis verbis involvitur, *Scis, Redemptorem meum vivere*. Nam ibi duo distincta objecta delitescunt. 1. *Redemptor* pro nobis satisfaciens. 2. *Vita & resurrectio Redemptoris*. Ipse Redemptor cum suo merito, est objectum fiduciæ: sed vita & resurrectio Redemptoris, notitiæ & assensus objectum est.

LXXXV.

*Objectum
fiduciæ.*

Fiduciam ergo quod porro atinet, hujus objectum *vel est generale*, nimirum promissio gratiæ; *vel speciale*, quod est Christus Redemptor. Utrumque Iobus noster attingit. 1. *Generale*, dum ait, *Se certo visurum esse Deum post resurrectionem*. Fides igitur Iobi apprehendit promissiones gratiæ de hæreditate cælestis vitæ, omnibus fidelibus in verbo promissæ. 2. *Speciale*, dum Redemptorem suum expressè nominat, in quem fides justificans unice fertur, & dirigitur. Nec enim aliâ ratione justificat, quàm quatenus Christum apprehendit & redemptionem per illum factam sibi appropriat. Nullum igitur aliud fidei salvificæ objectum speciale debet statui, quàm Christus Redemptor, pro peccatis humani generis suâ passione & morte satisfaciens. Probari hoc potest. 1. A remotione aliorum objectorum. 2. A luculentâ Scripturæ attestazione. 3. Ab exemplo Abrahæ aliisque rationibus, quas cum alibi proposuerimus, hic iterum recensere supervacaneum esse, judicamus.

LXXXVI.

Vicissim igitur errant. 1. *Photiniani*, præcisè negantes, fidem justificare per apprehensionem Christi redemptoris, ejusque meriti, de quo vide *Socinum* parte 4. de servatore. c. 9. pag. 368. seqq. 2. *Pontificij*, statuentes fidei justificantis objectum non esse specialem misericordiam in Christo Redemptore, sed omnia, quæ Deus in verbo revelare dignatus est, ut contendit *Bellarminus* lib. 1. de justif. c. 4. 8. 9. & 10.

LXXXVII.

QUÆSTIO IV.

Quodnam fides subiectum habeat?

Rei subiectum aliud est *Quod*, & adæquatum dicitur: aliud *Quo*, & primarium vocatur. *Adequatum*, est subiectum, quod rem adæquatè possidet: *Primarium* est, quo mediante res possidetur.

Iam

Iam ut ad fidem hæc applicemus, *subjectum* ejus *Quod* vel adæ- *Subjectum*
 quatum *Homo* est, ideoque Iobus ait, *Ego*, nempe qui verus homo *fidei* adæ-
 sum, *Scio Redemptorem meum vivere*, *Ego videbo Deum in carne mea*. quatum.
Subjectum *Quo* est geminum, nempe *partim* intellectus, *partim* vo-
 luntas hominis. Quia enim fides ut *credentium* omnium, sic lo- *Subjectum*
 bi, *partim* noticia & assensus fuit, *partim* fiducia in Christum *Re- fidei Quo*
 demorem, ut *quest. 2.* ostensum; hinc pro *subjecto* habet utram-
 que animæ rationalis potentiam, nempe intellectum & volunta-
 tem. Ut enim intellectus est scire & assentiri, sic voluntatis est de-
 siderare, & confidere. Fides igitur in *intellectu* est, respectu noti-
 tiæ & assensus; in *voluntate*, respectu desiderij & fiduciæ,

LXXXIIX.

Norandum verò, quòd *aliud* sit inhesionis, *aliud* esse in- *Aliud est in*
 hensionis *subjectum*. *Illud* semper est substantia, quippe cui soli in- *hesionis, &*
 hærent accidentia. *Hoc* esse possunt qualitates ac facultates, qui- *aliud perfe-*
 bus nonnunquam veluti *subjectis*, attribuuntur habitus & virtu- *ctionis sub-*
 tes, quoniam his perficiuntur & ad agendum expedire reddun- *jectum,*
 tur. *Subjectum inhesionis primarium* non nisi est unicum: sed *perfectio-*
 nis potest esse geminum. Sic *imago Dei*, quæ essentialiter una fuit,
partim in intellectu hæsit, quoad sapientiam, *partim* in volunta-
 te, quoad iustitiam. Sic *liberum arbitrium*, ratione arbitrij in intel-
 lectu, ratione libertatis, in voluntate ponitur, juxta *Lombardum*
 lib. 2. sent. distinct. 24. lit. C. & *Thomam* part. 1. quest. 83. artic. 3.
 Pari modo fides unicum inhesionis *subjectum* habet primarium,
 nempe *animam rationalem*, vel cor humanum, ut *Scriptura* loqui-
 tur; habet autem *subjecta* duo perfectionis, nempe tum *intellectu*,
 qui per *noticiam* & assensum; tum *voluntatem*, quæ per *fiduciam*
 instruitur & perficitur. Sic igitur, ut brevissimis hoc *Chrysa* ex-
 pediamus, *subjectum fidei adæquatum* homo est, *subjectum inhesionis pri-*
marium anima est; subjectum perfectionis proximum intellectus & volun-
tas est.

LXXXIX.

QUESTIO V.

Quo sensu & respectu Christus appelletur
 Redemptor noster?

H 2

Quod

Quod Iobus per Redemptorem suum cum primis intelligat Dei Filium, mundi Messiam, supra demonstratum dedimus: Iam porro venit in controversiam, Quo sensu Redemptoris vocabulum, Christo tributum, intelligi debeat? Pugnant Photiniani pro sensu metaphorico, ubi redimere idem est, quod nudè liberare aut sibi asserere, quantumvis nulla veri pretij solutio interveniat, quo pacto Moses dicitur *λυτρωθῆς* vel Redemptor *Act. 7. v. 36.* Statuunt ergo, Christum vocari Redemptorem nostrum, non quasi pretium aliquod nostri loco persolverit, sed quatenus docendo & confirmando, veram salutis viam, nos sibi asseruit, & etiam nū intercedendo apud Patrem ac salvando, à pœnis inferni nos liberat. Verùm si Scripturam consuluerimus, Redemptionem per Christum factam longè alià ratione describi cognoscemus.

XC.

Photiniano
rum opinio
de Redem-
tore.

Indicatur è
Scripturis,
quo sensu
Christus no-
minetur Re-
demptor.

Nam *Rom. 3. v. 24. 25.* dicimur justificari per redemptionem Christi, quatenus illum proposuit *ἰλασθῆναι* vel propitiatorium in sanguine ipsius, ad ostensionem justitiæ, per remissionem peccatorum præteritorum. Ubi sanè metaphorica redemptio nequit intelligi, quia Christus expressè vocatur *ἰλασθῆναι* vel placamentum, & quidem in sanguine suo, eò quod hujus effusio nobis cedat in placationem coram DEO, per peccata nostra offensa, & nobis irato. Diligenter ergo consideretur & observetur, quòd in Scripturis 1. Christus dicatur nos emisse, 2. *Pet. 2. v. 1. Apolyp. 5. v. 9.* ubi est verbum *ἀγοράζειν*, quod includit verum precium, cujus interventu aliquid emitur, 2. Quòd dicatur ita redemisse, ut factus sit nobis placamentum, unde sequitur, iram & indignationem Patris præcessisse, quippe, qui morte Christi placari debuit. 3. Quòd dicatur nos redemisse per proprium sanguinem *Act. 20. v. 28. Ephes. 1. v. 7. Colos. 1. v. 14.* quâ phrasi nihil potest aliud, quàm ipsum redemptionis precium notari, quod patet ex oppositione tum sanguinis hircorum & vitulorum, *Heb. 9. v. 12. tum* corruptibilis auri & argenti, *1. Pet. 1. v. 18.* Ut enim hoc est pretium emtionis, sic Christi sanguinem nostræ *ἀπολυτρώσεως* pretium fuisse sequitur; quam ob causam ipse vocatur *ἀντίλοστον*, *1. Tim. 2. v. 6.* hoc est, pretium pro nobis datum. 4. Quòd sanguis ille fuerit victimalis, quoniam effusus est in remissionem peccatorum, *Matth. 26. v. 28. Heb. 9. v. 22.* Et tandem 5.

Quòd

Quòd illa sanguinis effusio expressè vocetur *magnum pretium*, quo
facius redempti 1. Cor. 6. v. 20.

XCI.

Ex quibus omnibus tale necimus argumentum: *Quicumque*
intercedente morte, & per sanguinem effusum aliquem redimit,
is propriè, ob interventum veri pretij Redemptor appellatur. Sed
Christus intercedente morte, & per sanguinem suum, effusum
in ara crucis, redemit Genus humanum, ut hæcenus o-
stensum: *Quare* Christus propriè, (non metaphoricè,) ob inter-
ventum veri pretij Redemptor noster appellatur, id quod erat de-
monstrandum.

XCH.

QUÆSTIO VI.

Num ex resurrectione Christi divinitas
ejus probari possit?

Si consideretur, quòd propriâ virtute resurrexerit è sepulchro,
non infirmum pro divinitate Christi argumentum necesse potest. *Affirmativa*
Nam propriâ virtute mortuos resuscitare, & è mortuis resurgere, *defenditur.*
solius Dei opus est. Qui n. merus homo, jâ sepultus & exanimatus,
seipsum in vitam revocare posset? At verò Christus propriâ virtute
resurrexit, quod Jobus innuit, dicens: *Ipsè postremus super pulverem*
stabit, nempe ut Dux vitæ & victor mortis, qui suâ virtute in vitam
redibit, quod luculentius declaratur Joh. 2. v. 19. *Destruite templum*
hoc, & Ego tribus diebus Erigam illud: Et Joh. 10. v. 8. *Potestatem ha-*
beo ponendi animam meam, & potestatem habeo, rursus eam assumendi.
Quare Christum non merum esse hominem, sed unâ verum De-
um, consequitur.

XCIII.

Neque verò obstat, quòd Pater Filium suscitasse dicitur, *Act.*
2. v. 32. c. 3. v. 15. & 26. Eph. 2. v. 20. Opera enim Trinitatis ad extra
sunt indivisa; nec valet argumentum ab inclusione unius perso-
næ ad exclusionem alterius, Pater igitur suscitavit Filium non si-
ne Filio, sed per ipsum, non ut per instrumentum, sed ut per a-
liam personam ejusdem essentia & potentia cum Patre. Nam
quæcunque Pater facit, & Filius similiter facit *Joh. 5. v. 19.*

XCIV.

QUÆSTIO VII.

H 3

An

An idem numero Corpus in vitam sit
rediturum ?

Memorat Hieronymus, in Epist. ad Pammach, de Origene & Iohanne Hierosolymitano, quod concesserint quidem, Homines resurrekturos in corporibus, sed aëreis vel aëre subtilioribus, non autem constantibus ex carne & membris. Quem ipsum errorem Gregorius tribuit Eutychia, Episcopo Constantinopolitano lib. 14. Moral. c. 31. & 32. In simili opinione hærent Photiniani, qui corpora resuscitatorum sine carne & sanguine fore contendunt, ut apparet ex institutio- nibus Ostorodi, C. 42. p. 388. & seq.

XCVI.

Affirma-
tur ob con-
fessionem
Iobi.

His omnibus satis firmiter opponere possumus Jobi nostri confessionem, quã se rursus pelle suã circumdatum iri & in carne suã DEUM visurum esse, luculenter proficitur. Repetimus autem supra demonstraram Conclusionem, quòd Jobus de futura corporis resurrectione loquatur, & inde sic arguimus: Quicumq; suã pelle circumdabitur, & in suã carne videbit DEUM, is numero idem resurget, carnemq; & sanguinem habebit. Sed Jobus sua pelle circumdabitur, & in sua carne videbit DEUM, Quare Jobus numere idem resurget, carnemq; & sanguinem habebit, id quod per consequens de aliis quoque resuscitatis affirmandum, cum de simili- bus idem sit Judicium.

XCVI.

Idem proba-
tur per dicta
Scriptura.

Accedunt Scripturæ testimonia, hoc ipsum confirmantia, ut Psal. 37. v. 21. Custodit Dominus omnia ossa Sanctorum, unum ex his non conteretur. Si omnia tam diligenter custodiuntur, utique suo tempore restituentur, quia nullus custodiae istius potest esse finis alius. Hinc Apostolus δεστικωδς inquit: Oportet Hoc corruptibile (τὸ φθαρτὸν τῆς το) induere incorruptionem &c. Hoc mortale (τὸ θνητὸν τῆς το) induere immortalitatem, 1. Cor. 15. v. 53. Quod igitur fuit subiectum mortalitatis, hoc ipsum, non aliud debet esse subiectum immortalitatis, teste Apostolo, Fuit autem verum corpus, carnem & sanguinem habens, ideoque hoc ipsum, non aliud in vitam revocabitur.

XCVII.

Possunt in super rationes quædam adjungi.

1. *Instiitua divina*, quæ postulat, ut illa ipsa caro Sanctorum, quæ militavit, coronetur; & illa ipsa caro impiorum, quæ blasphemavit, torqueatur, unde Apostolus ait 2. Cor. 5. v. 10. *Referet unusquisq; propria corporis*; & Ephes. 6. v. 8. *Quisquis recipiet, quod facit: de quo prolixius agitur 2. Thest. 1. v. 5. & seqq.* Huc spectat illud *Ambrosij* de fide resurrectio. c. 19. *Hæc est series & causa justitiæ, ut quoniam corporis animiq; communis est actus, quæ animus cogitavit, corpus effecit, utrumq; in judicium veniat, utrumq; aut pœnæ dedatur, aut gloriæ reservetur.*

*Et rationes
ab analogiâ
fidei.*

2. *A Verbo resurgendi*: Hoc enim illud ipsum corpus innuit, quod per mortem cecidit, siquidem resurrectio non est nova novi corporis Creatio, sed antiqui & mortui in vitam revocatio; unde *Damasceus* l. 4. de F. O. c. 28. ἀνάστασις σιν̄ finit̄ δευτέρῳ γυν̄ τῆς πεπρωκότῳ ἑσθῶν, iteratam quandam stationem ejus, quod interit; Et *Ambrosius* l. d. ait: *Hæc est resurrectio, sicut verbi ipsius sono exprimitur, ut quod cecidit, resurgat; quod mortuum fuerit, reviviscat.*

3. *A Resurrectione Christi*. Hic idem recepit corpus, quod gestaverat, & eadem carne resurrexit, secundum quam ceciderat *Ioh. 2. v. 19.* ex quo verisimiliter concluditur, quod & nostra simus recepturi corpora, cum capiti assimilari debeant membra, & resurrectio Christi fuerit exemplum resurrectionis nostræ.

4. *A Apiorum conditione*. Horum corpora DEUS sibi dicavit & sacra vit in templa, 1. Cor. 3. v. 16, & C. 6. v. 15. Non igitur profusus abolebit, sed potius in vitam revocabit, & æternis præmijs afficiet.

5. *A Symbolis Ecclesiæ*. Apostolicum habet: *Credo resurrectionem carnis*, qui articulus, *Cypriano* teste, in Ecclesijs Africanis sic pronuntiabatur: *Credo resurrectionem Carnis* hujus. Sic in Symbolo *Athanasij* dicitur: *Ad cujus adventum omnes homines resurgere habent cum corporibus suis.*

Deniq; 6. *A Testimonijs Patrum*. *Athanasius* de vita Antonij: *Confido in Domino, quia necessario Resurrectionis tēpore Hoc corpusculum resurget incorruptū.* *Hieronymus*, Epist. 61. *Fidē Ecclesiæ apertissimè cōfitebor.*

Resurre-

Resurrectionis veritas Catholica, sine carne & ossibus, sine sanguine & membris intelligi non potest. Augustinus in Enchirid. cap. 84. Resurrectionem carnem omnium, quicumque nati sunt, hominum, atque nascentur, & mortui sunt atque morientur, nullo modo dubitare debet Christianus.

XCVII.

QUÆSTIO VIII.

Num DEUS quoad Essentiam suam oculis corporeis possit videri?

Rationes pro affirmativa. Affirmativam Jobus videtur defendere, quando hic animo se pronunciat: *In Carne mea videbo DEUM: oculi mei conspiciuntur sunt illum.* Et eodem nonnulli referunt dictum Apostoli 1. Cor. 13. v. 12. Videbimus de facie ad faciem, Et 1. Job. 3. v. 2. Videbimus eum, sicuti est. Contrarium tamen placet plerisque Scholasticis, qui licet futuram esse oculorum clarificationem, fateantur, non tamen tantam esse contendunt, ut ipsa DEI essentia per naturæ suæ speciem, in altera etiam vita, corporeis oculis percipi queat, ideoque dicta allegata de visione mentis seu pleniori notitia DEI exponunt.

XCIX.

Rationes pro negativa.

Et sanè non contemnendæ pro negativa rationes allegari possunt.

1. Nullus Spiritus cadit sub sensum corporis: At verò DEUS est Spiritus, & quidem immensus, æternus ac infinitus. Non igitur cadit sub sensum corporis, & per consequens, nec sub visum.
2. Nulla potentia potest ferri extra suum objectum. Sed objectum visus corporalis est visibile corporeum, DEUS autem est incorporeus. Quare visus corporalis in DEUM nequit ferri.
3. Visionis objectum color est (teste Philosopho 1. 2. de anima 366.) qui definitur *extremitas perspicui in corpore terminato, vel qualitas ex lucido & opaco congregatis exurgens.* DEO autem non convenit color, quia corpus non est. Ergo in numero rerum òppòsitè collocari nequit. Has rationes urget Thomas part. 1. quæst. 12. & Gregorius de Valentia disp. 1. quæst. 13. punc. 8.

C.

Decisio quæstionis.

Nos breviter respondemus, *vel quari* de visionis corporalis certitudine; *vel de* ejusdem possibilitate. Si quis certò scire velit, *qualis*

hujus testimonii expositio, unam & alteram e verbis Jobi fluentem doctrinam colophonis loco subjungemus.

CIII.

De unitate
& consensu
fidelium.

I. De unitate & consensu fidelium: Huc collimat lobus, cum ait: *Et ego scio, hoc est, eandem cum aliis fidem habeo, & eadem spe resurrectionis me sustento.* Nam ut unus omnium fidelium Deus est, *Deut. 6. v. 4. 1. Corinth. 8. vers. 6.* & unius Dei hominumque mediator, *1. Timoth. 2. vers. 5.* sic & una Christianorum fides est, *Eph. 4. v. 4. 5.* qua Redemptorem suum apprehendunt, per cuius solius gratiam nos salvari credimus, quemadmodum & Patres, *Act. 15. v. 11.* Hinc Ecclesia ob ejusdem fidei confessionem, consensumque mutuum, una nominatur in simbolo; & praefigurata est per unam arcam, *Gen. 6. v. 14.* per unam vineam, *Psal. 80. v. 9.* per unum hortum, *Cant. 4. vers. 12.* per unam colubam, *Cant. 6. v. 8.* per unum ovile, *Iob. 10. v. 10.* Et hinc unum corpus dicimur, *Rom. 12. v. 5.* imò unus in Christo, *Gal. 3. v. 21.* Ut enim in malo punico multa grana capsulis distincta uniantur: sic Christianos singulos per unitatem fidei & consensus mutui copulari oportet. Videamus igitur, ut quis cum lobo dicere queat: *Et ego scio, & ego cum aliis credo, nec peregrinum dogma teneo.* Ab uno sumus Patre, qui nos adopratur; sub uno sumus capite, quod nos gubernat; In uno sumus spiritu, qui nos sanctificat; unum est verbum, per quod vocamur; unus est finis, quod tendimus; una est via, per quam incedere debemus: Regnet igitur inter nos unitas fidei, ne dissentiamus; & unitas charitatis, ne proximo noceamus:

*Sint unum maneantque unum, fateantur & unum,
Qui unum de Christi nomine nomen habent.*

CIV.

De certitudine fidei & salutis.

II. De certitudine fidei & salutis. Fides Pontificiis ignorantia est quoad *Ἰερωσύνην*, & dubitatio quoad *πνεῦμα ἅγιον*: sed Iobo est noticia in mente, & fiducia in voluntate. Fatetur enim se scire, sibi que certo persuasum esse, quod Redemptorem habeat, eumque vivum, cujus gratia sit resurrecturus e mortuis, & beatam visionem fruiturus in caelis. Hoc confirmant particulae specialis applicationis, *Novi Redemptorem MEVM: In carne MEA videbo DEVM;*

oculi

*oculi MEI conspexerunt illum, quæ particularis applicatio veræ πλῆ-
 ροφίας nota est. Valeat ergo incerta & infida illa fides Papilli-
 ca: valeat desperationis plena dubitatio. Nos cum Jobo novi-
 mus, Redemptorem nostrum vivere: Novimus, eum nobis propi-
 tium esse: Novimus, nos æternæ vitæ hæredes, & beatæ visionis
 participes fore. Fides non est fluctuatio, sed certa fiducia, *Hebr.*
ii. v. 1. Ex fide pacem habemus ad Deum, *Rom. 5. v. 1.* In Christo
 Redemptore fiduciam & accessum habemus, *Eph. 3. v. 12.* Ideoque
 scimus, quòd translati sumus de morte ad vitam; *1. Ioh. 3. vers. 14.*
 Quia accepimus spiritum adoptionis, *Rom. 8. v. 15.* Et spiritum
 promissionis, qui pignus est hæreditatis nostræ, *Eph. 1. vers. 13. 14.*
 Credamus igitur cum Abrahamo cõtra spem in spem, *Rom. 4. v. 18.*
 Et dicamus cum Paulo, *Certus sum quòd nihil me separare queat à cha-
 ritate Dei, quæ est in Christo Iesu, Rom. 8. v. 39.* Qui autem hæsitat,
 similis est fluctui maris, qui à vento movetur & circumfertur,
Iac. 1. v. 6. Hæsitandum vero esse monent Papicolæ, quàm ob cau-
 sam merito suspecta sit illorũ doctrina. Unde rectissime scripsit
 Luth. in cap. 41 Gen: *Etiamsi nihil præterea fuisset in doctrina Pontificis,
 quàm quòd docuerint, nos debere vagari & fluctuare, ambigentes & dubi-
 tantes de remissione peccatorum, gratia & salute nostra; iustas tamen habe-
 remus causas, cur ab Ecclesia infideli nos sejungeremus.* Nam dubitatio-
 nis dogma tollit naturam fidei, arguit Deum mendacii, impedit
 efficacem orationem, adimit solidam consolationem, reddit
 conscientiam irrequietam, enervat Sacramentorum efficaciam,
 oritur ex corruptione carnis, est ignitum telum Dæmonis, signũ
 reprobationis, & mater desperationis, cui propterea cum Jobo
 semper resistere, & ex vera animi πλῆροφία respondere debe-
 mus: *Novi, quòd Redemptor meus vivit: In carne mea iterum videbo Deum,
 Ego ipse visurus sum, & non alius.**

CV.

III. De optimo Christianorum solatio. Nul- *De optimo
Christiano-
rum solatio.*
 lum habere possunt efficacius, quàm considerationem Christi Redem-
 ptoris. Suo Jobo exemplo id docuit, qui animo tentatus, corpore
 æger, ab amicis illusus, ab omnib. desertus, ex Redemptoris tamẽ
 intuitu spem firmam & fidem vividam concepit, animosẽ dicens:

I 2

Scio

Scio nihilominus, quod Redemptor meus vivit. Licet vos me rideatis, licet mors exitium minetur, licet ab omnibus relinquitur; non tamen solus sum: habeo vindicem innocentie mee: Redemptorem vivum habeo, qui me morti traditum in vitam revocabit & aeterna Gloria coronabit: O summum & efficacissimum solatium! Quid nobis deerit si Christum Redemptorem habeamus? Angunt te peccata? Redemptor est, *Heb. 9. v. 12.* De salute dubitas? Salvator est, *Luc. 2. v. 17.* Deum iratum sentis? Mediator est, *1. Timoth. cap. 2. vers. 6.* Mortem times? Resuscitator est, *Iohan. 6. v. 21.* In Christo igitur Redemptore habemus omnia, imò nobis factus est omnia. Ipse noster medicus est, *Exod. cap. 15. vers. 26.* & sanabit. Noster pastor est, *Psal. 23. v. 1.* & cibabit. Noster sponsus est, *Os. 2. v. 29.* & amabit. Ipse noster Rex est, qui defendit; Magister, qui docet; Bajulus, qui portat; Excubitor, qui vigilat; Lux, quæ illuminat; Via, quæ dirigit; & vita, quæ à morte liberat. O quanta hæc est dignitas, quantum solatium, in uno habere omnia? Lætamini in hoc Domino, & exultate iusti, *Psal. 32. v. ult.* Gaudeat mundus ob suas divitias, & delicias: *Nos exultabimus in Deo salutari nostro Luc. 1. v. 47.* Ipse nos habet pro suis filijs, *Ioh. 1. v. 12.* pro fratribus *Heb. 2. v. 12.* Pro domesticis *Eph. 2. v. 19.* pro regali sacerdotio *1. Pet. 2. v. 9.* pro cohæredibus, *Rom. 8. v. 17.* pro amicis, *Cant. 2. v. 10. Iob. 15. v. 14.* imò pro pupillâ sua, *Zach. 2. v. 8.* Gloriantur alij de dignitatibus, titulisque suis honorariis: *Nos autem in Domino gaudebimus & exultabimus in DEO IESU nostro! Habacuc 3. v. 19.*

CVI.

De gloriosa Christi Resurrectione. IV. De gloriosa Christi resurrectione. Hunc articulum Iudæi contumaces & cæci Gentiles nolunt credere, unde *Augustinus* scripsit lib. 16. contra Faustum c. 29: *Mortuum Christum etiam pagani credunt, resurrexisse autem Christum, propria fides Christianorum est.* Hæc confessio & Fides nostra per luculentam Iobi affectionem satis confirmatur, dum, *Scio,* inquit, *quod Redemptor meus vivit & navissimò super pulverem stabit.* Non igitur mortuum habemus Messiam, sed vivum; non sepulchro clausum, sed tertia die resurgentem, quod ipsum evincunt *1. Vaticinia Psal. 16. v. 10. Act. 2. v. 31. Psal. 110. v. 7. Es. 53. v. 10. II. Typi, ut Moysi Exod. 2. vers. 5. Sansonis, Iud. 16. v. 3. Davidis, 1. Sam. 17. v. 49. Ione c. 2. v. 1. Mar. 12. 40. III. Predictiones Christi, Marth. 16. v. 21. Luc. 18. v. 31. Johan. 2. v. 19.*

IV,

IV. Testimonium Angelorum, Luc. 24. v. 5. & mulierum v. 22. V. Apparitiones Christi, siquidem apparuit *Mariæ Magdalena*, Marci 16. v. 9. & alteri *Mariæ*, Matt. 28. v. 9. *Discipulis Emaunicis*, Luc. 24. v. 31. i. *Petro*, 1. Cor. 15. v. 5. *discipulis excepto Thoma*, Joh. 20. v. 19. *iterum discipulis & Thoma*, Jph. 20. v. 26. *Septem discipulis, qui piscabantur*, Joh. 21. v. 1. *Iacobo* 1. Cor. 15. v. 7. *omnibus discipulis in monte*, Matth. 28. v. 16. & *rursus in monte olivarum*, Act. 1. v. 12. *Stephano* Act. 7. v. 56. *Paulo*, Act. 9. v. 2. C. 22. v. 17. C. 23. v. 11. *Iohanni*, Apocalyp. 1. v. 13. VI. *Contrarij impossibilitas*, quia caro ejus fuit impolluta *Psal. 16. v. 8.* & vivifica, *Iohan. 6. v. 33.* Ipse Filius DEI erat, *Ioh. 3. v. 16.* & author vitæ *Act. 3. v. 15.* imò vita & resurrectio *Ioh. 11. v. 25.* ipse debebat in æternum regnare. 2. *Sam. 7. v. 13. 14.* *Psal. 45. v. 7.* *Dan. 7. v. 27.* *Luc. 1. v. 33.* debebat semper intercedere, & tanquam sacerdos æternus apparere coram DEO, *Psal. 110. v. 4.* *Rom. 8. v. 34.* debebat mortem vincere ac hostes nostros pudefacere, *Osee 13. v. 14.* *1. Cor. 15. v. 54.* ideoque impossibile fuit, eum teneri à morte, *Act. 12. v. 24.* Cedit hoc omne in nostrum solatium & singularem fidei confirmationem. Hinc enim certi sumus de *divinitate & potentia Christi*, siquidem per resurrectionem declaratus est DEI Filius, *Roman. 1. v. 4.* *Act. 13. v. 32.* & omnium Creaturarum Dominus *Rom. 14. v. 9.* Certi sumus de *perfecta satisfactione Christi*, siquidem mors eum retinisset captivum, nisi peccata omnia expiasset, unde propter justificationem nostri excitatus dicitur, *Rom. 4. v. 25.* Certi sumus de *spirituali regeneratione nostra*, quoniam ut è capite vivo, motus & sensus in quavis membra diffunditur; Sic Christus resuscitatus & Caput Ecclesiæ factus, vitam spiritualem singulis membris communicat, ut in novitate vitæ ambulare possint, *Roman. 6. v. 4.* Certi sumus de *conservatione & defensione Ecclesiæ*. Quia enim Rex ejus vivit & regnat in perpetuum, non utique deserta relinquetur, sed adversus omnes inferorum portas tuta conservabitur, *Matth. 16. v. 18.* Certi denique sumus, de *applicatione omnium bonorum*, quæ conferri non possent, si Mediator in morte mansisset, quo pacto inanis foret fides nostra, & adhuc essemus in peccatis. *1. Cor. 15. v. 14. 17.*

CVII.

V. De nostra resurrectione. Duplex est mors hominis; *Prima* in solutione corporis & animæ; *Secunda*, in æterna damnatione consistit, *Apoc. 20. v. 6.* Hinc duplex resurrectio requiritur: *Alter* *De nostra*
spiritualis, ne.

spiritualis, quando à peccatis surgimus ad poenitentiam; *Alterà Corporalis*, quando è sepulchris prodibimus ad æternam gloriam. Utraque est fructus resurrectionis Christi; utraque illam consequi debet. Surgamus ab antiqua infidelitate & malitia, In novitate vitæ ambulandum est, *Rom. 6. v. 4.* Christus pro nobis omnibus fuit mortuus, ut in posterum vivamus non nobis, sed ipsi, *2. Cor. 5. v. 15.* Annón igitur deplorandum, quòd Christo qui addicti esse volunt, cum Christo tamen non resurgunt? Vivit caput: sed moriuntur membra: Vigilat Dominus; sed dormiunt servi. Excitatus stat Rex Gloriæ; sed in peccatis hærent subditi; Ah dormitum satis est: Surgite tandem, peccatores. Surgite, qui dormitis, & Christus vobis illucesceret, *Ephes. 6. v. 14.* Deducus est, sub capite vivo peccatis immori. Nisi partem habueritis in resurrectione prima, tandem vos abripiet mors secunda. Non enim resurget olim ad gloriam, qui non resurrexit in hac vita per poenitentiam. Præcedat resurrectio mystica; & subsequetur olim resurrectio gloriosa. Hanc sperare & expectare possunt omnes illi, qui Christo vivunt, nec in peccatis perpetuò hærent. Nam resurrectio Capitis, pignus est nostræ resurrectionis. Ut caput non est sine membris, sic Christus non erit sine suis fidelibus. Expiata sunt scelera, mortis stipendia, *Roman. 6. versu 31.* Mors igitur in sepulchro nos detinere quò poterit? In Adam omnes morimur, sed in Christo omnes vivificabimur, *1. Corinth. 15. versu 22.* Ut Adamus & sibi & posteris amisit vitam: sic Christus pro se & membris accepit gloriam. Vult enim, ut ubi ipse est, ibi quoque sint fideles ipsius, *Iohan. 17. versu 34.* Idem Spiritus in Christo & nobis habitat: Vitam igitur, quam operatus est in Capite, operabitur quoque in membris. Nec enim in nobis dormiet, qui in Christo fuit efficax, sed unà vivificabit nostra corpora, *Roman. 8. versu 11.* Hæc spes, hoc gaudium nostrum est, in quo stamus, & mala quævis intrepidè sustinemus. Sæviant Tyranni, rapiant, torqueant, occidant: Christi membra sumus, qui omnia ossa custodit & restituet. Nil auferunt, nisi corpus ψυχὴν; reddetur autem πνεύματινόν. Privare nos possunt vitâ temporali & eaducâ: sed resurgemus ad gloriosam & semper duraturam. Scæge igitur & confortamini: Vivit Redemptor vester, & vos mortuos vivifica-

vivificabit: Bonum agonem subitari estis, in quo agonizantes, DEVS vivus est; Xystarches Spiritus sanctus: corona aeternitatis, brachium: angelicae substantio potentia in caelis, Gloria in secula seculorum, ait Tertullianus ad martyres.

CVIII.

VI. De vera beatitudine. Hanc Jobus definit per visionem Redemptoris sui, cum inquit: In Carne mea videbo DEVM. Omnes De vera beatitudinem affectant, sed non omnes impetrant, quia in descriptione beatitudinis. beatitudinem affectant, sed non omnes impetrant, quia in descri- atitudine. bendo & quaerendo errant. Datur beatitudo mundana, quae tantum apparet: Datur Philosophica, quae insufficient: Datur Theologica, quae sola vera & perfecta est, Mundana ponitur vel in divitijs, unde oritur genus hominum χρηματιστικόν; vel in delicijs, unde δόλολαυστικόν; vel in honoribus, unde πολλυλικόν, quae omnia felicitatis titulo sunt indigna, ideoque Jobus illa non attingere, sed silentio potius involvere voluit. Philosophica in continuato virtutis exercitio collocatur, sed insufficient recte dicitur, quia conscientiam non tranquillat, nec ullus reperitur, qui virtutem perfecte possideat. Theologica uno verbo nihil est aliud, quam Christi visio, quae tamen multiplex est: 1. Typica, quae V. T. propria, ubi Christus fuit praefiguratus per sacrificia, & visus in Spiritu, quo sensu de Abrahamo dicitur Iohan. 8. versu 56. Quod viderit diem Christi, & letatus sit. 2. Corporalis, quae locum habuit tempore visibilis conversationis Christi in terris, de qua Luca 10. versu 23. Haec autem sola non reddidit beatos, quia & Judaei viderunt Christum corporaliter, neque tamen ob id felices censeferi possunt. 3. Spiritualis, quae fit fide, quando oculus cordis elevatur in Christum, veraque fiducia apprehendit ejus meritum. Haec visio in praesenti vita nos beatos efficit, siquidem nulla est major felicitas, quam Christum agnoscere, & frui beneficiis per ipsum acquisitis. 4. Gloriosa & Caestis, ubi Christum cognoscemus plene, & intuebimur de facie ad faciem. 1. Corinth. 13. versu 12. sicuti est; 1. Iohan. 3. versu 2. Nunc quidem videmus in spe, tunc autem videbimus in re. Nunc posteriora cum Mose, Exod. 33. versu ult. tunc faciem ipsam cum Jobo conspiciamus; Tunc non oblique radios aliquos, sed ipsam lucem videbimus, imò in luce erimus, ut & ipsi luceamus in aeternum.

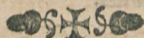
Hæc

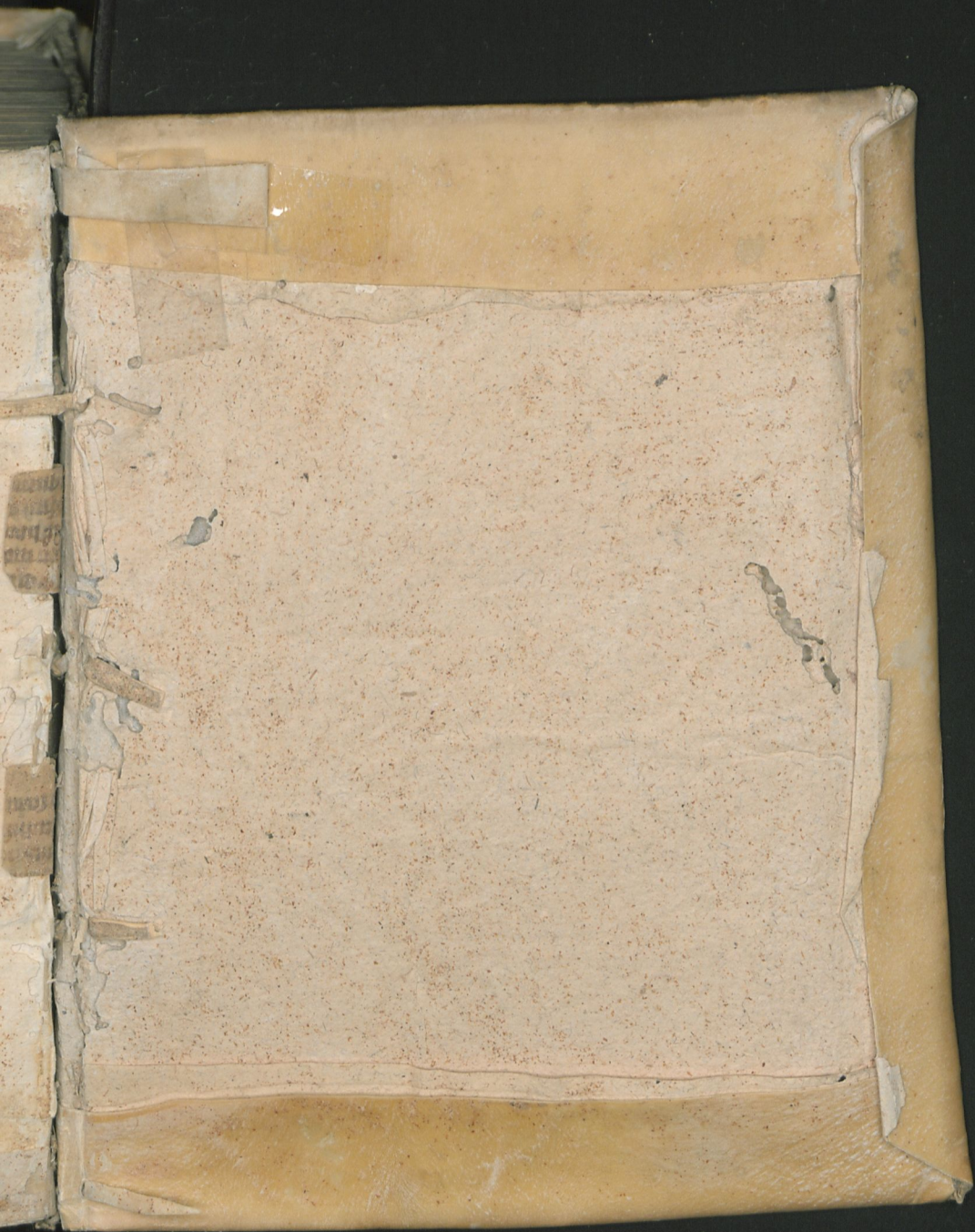
Hæc beata visio, præcipua æternæ felicitatis pars est, quippè præsupponens & includens omnia beneficia, quæ futura in cœlis speramus. Erit ibi *privatio omnis mali*, quia triste nil videbitur, gemitus nunquam audietur, & dolor nullus sentietur. Erit *2. omnis boni positio*, quod spectat *partim majestatis domicilij*, quod erit cœlum, sedes illa beatissima & jucundissima; *partim dignitas*, tum animæ, quæ prædita erit sapientiâ & justitiâ; tum corporis, quod agilitate, impassibilitate, subtilitate & immortalitate induetur; *partim actionum jucunditas*, quia ibi erimus *ἰσαγγελῶσι* Matth. 22. v. 30. erimus Reges & Sacerdotes, *Apocalyp. 1. v. 6.* ibi cum Beatis vacabimus, & Deum videbimus, videbimus & amabimus, amabimus & laudabimus, inque ipso tanquam summo bono acquiescemus. O Beatos oculos, quibus hæc videre contingeret! Quis non eò suspiret, nec Jubilæum istum patienter expectet? Fiat de nobis, quod manus Domini fieri decrevit; attrahamur Beati erimus. Rideamur à mundo, premamur ab impijs; beaticerimus. Tenemur à Diabolo, abripiamur à morte, non timebimus, quia beati erimus, visuri DEUM, quem non videbunt impij; & audientur talia, quæ non audient inimici nostri. Valeat ergo mundus, facessant delitiæ seculares; hæc nostra est beatitudo, quod Christum hic per fidem intuemur, & illic de facie ad faciem contemplantur. *Ad te igitur, CHRISTE JESU, Redemptor vive & unice, ad te, inquam, Clamamus redempti tui, sed & nunc exules tui, quos pretioso sanguine redemisti: Exaudi nos DEVS salutaris noster, Spes omnium finium terræ. In mari turbulento versamur: Tu in litore stans aspicias pericula nostra: Salvos fac nos propter nomen tuum. Da nobis Domine, inter Scyllam & Charybdim ita tendere & tenere medium, ut utroque periculo evitato, salvi & nave & mercibus securi perveniamus ad portum. Tibi Redemptori & vindicti nostro semper benedicto sit ἑὐλογίας*

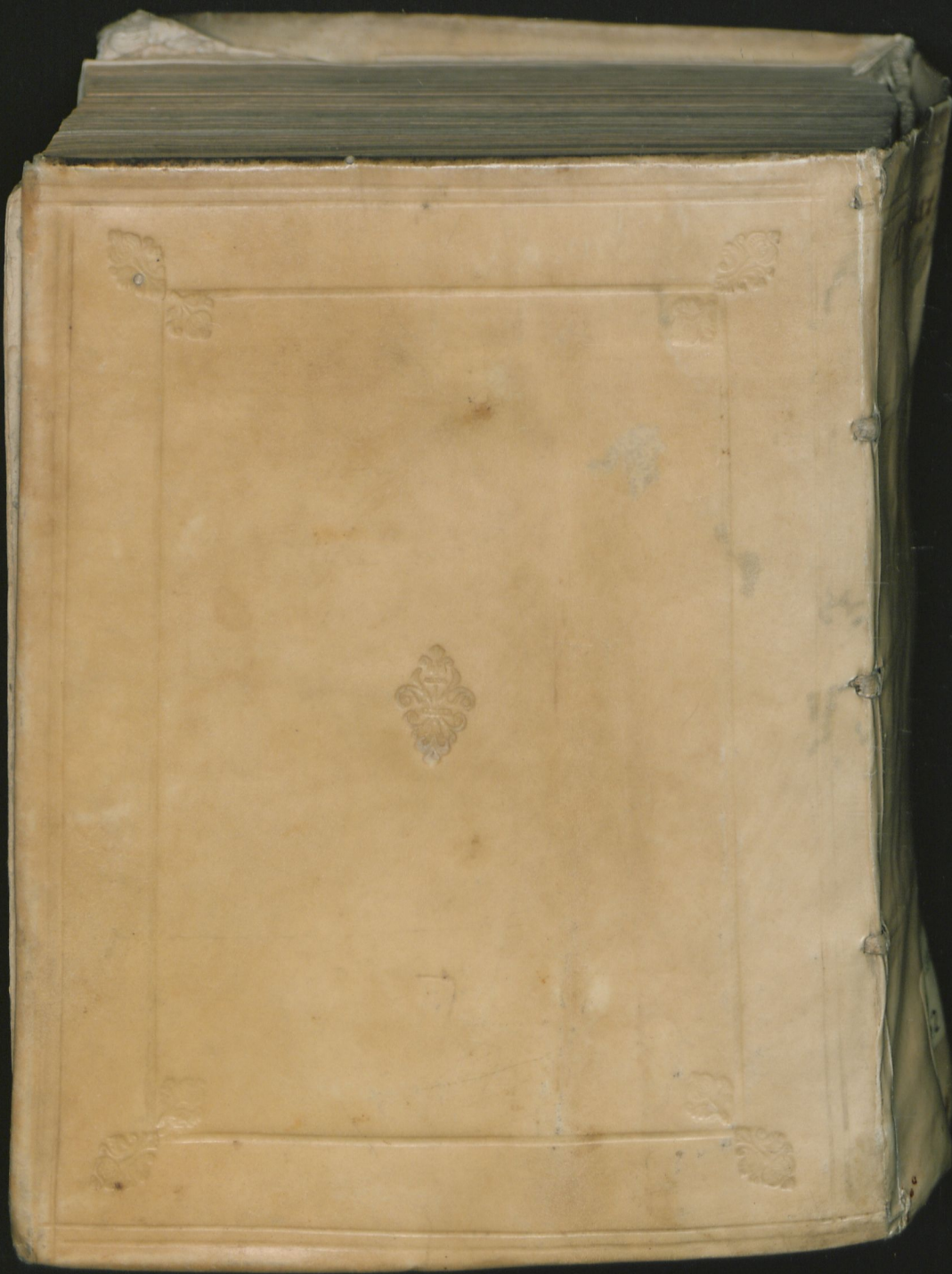
Augustin.
in Solilo-
quijs C. 35.

& æterna gratiarum actio,
A M E N,

F I N I S.

Farbkarte #13

B.I.G.

S JOBI
 De
 TO, RE.
 E VIVO, ET
 TAM REVOCANTE,
 feqq. descripta.
 e qua,
 te Altissimo,
 Vitt. Academia,
 PRÆSIDIO
 RIS MEISNERI
 D. & Profel. Publ.
 NDENTE
 ONE LENZIO
 disputabitur 19. Januarij,
 . matutinis.
 EBERGÆ,
 nis Gormanni
 DC. XVI.

T 162 (x)

